

כאמ"ר קרן לא עם נורמן... המנהל הכללי של משרד החינוך... מנהל מרכז המידע של משרד החינוך... מנהל מרכז המידע של משרד החינוך...

מראי מקומות לעיון בדף היומי

בית מדרש גבוה
לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ו

מיסודה של עמותת
"משולי ערימת"
רחוב שאנת אריה 25/17
קרית ספר 71919 מודיעין עילית
ארץ ישראל

גליון מספר 450

הוצגה ע"י בנם הנה"צ
הר"ר אברהם אליעזר מרקיביץ שליט"א לונדון

לע"פ הר"ר צבי ביה"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ז"ל

מסכת נדה דף ב - דף ה

בס"ד, ב' בסיון התשע"ב.

מסכת נדה

דף ב ע"א

א מתני', שמאי אומר כל הנשים דיין שעתן. כתב בחידושי הרמב"ן, דאין להקשות אמאי תני שמאי לשון דיין, המורה לכאורה דאף הא דמטמאין לה מכאן ולהבא הוה חומרא, והרי מאי דמטמאין טהרות מכאן ולהבא, מעיקר הדין הוא, דכל מקום שיש להחמיר ולא מחמירים שייך לשון דיין, לומר דסגי במה שמחמירים עליה כדינה. אמנם הביא דיש מפרשים, דבית שמאי נקטי לשון דיין, לאשמועינן דאף בית שמאי מטמאין טהרות למפרע כשיעור וסת, דהיינו כשיעור אותיום המבואר לקמן (יב.), ועלה קאמר דדיין שנחמיר עליהן האי חומרא, וסיים דאינו נכון. וכוונתו דאף זה בודאי דינה ולא חומרא, ואף אי לא תני דיין, היינו מטמאין לה כהאי שיעורא מדאורייתא. **ובחידושי הריטב"א** נשמר מקושיא זו, וכתב דתני דיין לאשמועינן דמודו דמטמאים אותה למפרע כשיעור המחייב הבא עליה אשם תלוי, **וכדלקמן (טו.) ובשבת (טו.)** תירץ הריטב"א, דלשון זה מורה דמודו בית שמאי דמטמאים מומן שהתחילה לבדוק. ועיין עוד **בחשק שלמה**, ובאות הבאה.

ב רש"י ד"ה שמאי אומר, בתוה"ד, ולא אמרינן כי היכי דהשתא אישתכח דם בבית החיצון וכו'. כתב המהרש"ל, דיש לדייק מדברי רש"י, דאיירי דנמצא עכשיו בבית החיצון על ידי בדיקה, ולא שראתה מעצמה. וביאר המהר"ם, דיש לומר, דלא פירש דאיירי שראתה עכשיו דם ממש, לאשמועינן דמודה שמאי דמטמאין לה משעת התחלת הבדיקה, ונתכוון לתרץ מה שנתקשו הראשונים [הובא באות הקודמת], מאי לשון דיין דקאמרי בית שמאי, דמשמע מיניה דאפילו הא דמטמאין טהרות דתיגע בה מהשתא הוי חומרא, וכתירוצו הריטב"א **בשבת (טו.)**, דמודו בית שמאי דמחמירים עליה דמטמאה טהרות למפרע. עוד כתב, דיש לומר דרש"י רבותא קא משמע לך, דאפילו שלא הרגישה עכשיו ונראה דהשתהה דם זה בבית החיצון ולא מיהר לצאת, ויש לומר דאם היתה בודקת מקודם נמי הוה אישתכח, מכל מקום אמרינן לבית שמאי דדיין שעתן. **ובחידוד הלכות תירץ**, דהוקשה לרש"י אמאי לא מטמאי בית שמאי על כל פנים כשיעור אותיום, וכדתני לקמן (יב.) דהוא שיעור יציאת הדם, ולכן פירש דאיירי דמצאה על ידי בדיקה, דהוא שיעור יותר גדול. [ועיין מה שהבאנו באות הקודמת מדברי הרמב"ן ובאות הבאה].

לקמן (ג.) אות ו, וסתם ראייה המטמאה אית בה הרגשה, דאי לאו הכי אינה טמאה אלא מדרבנן, הלכך לא משכחת להאי חששא אלא בראייה על ידי בדיקה, ומשום הכי כבר הקדים רש"י הכא דפליגי דוקא בגוונא דראתה על ידי בדיקה. (א.ל.).

ד תוס' ד"ה מעת לעת, בתוה"ד, וי"ל דלא ילפינן מסוטה למפרע ולכך בטומאה דמעת לעת מוקמינן לה אחזקתה. כתב המהרש"א, דאין להקשות אם כן הדרא קושיא לדוכתא, ואמאי מקשינן לקמן לרבי שמעון, אמאי לא מטמא ברשות היחיד, הא התם הויא טומאה דלמפרע, דכונתם לתרץ, דדוקא אי איכא חזקת טהרה וטומאה דלמפרע, ולא דמי לסוטה בשום צד לא ילפינן מינה, אבל היכא דליכא חזקת טהרה, אף דלא דמי לסוטה במאי דהוי טומאה למפרע, כיון דשוו מיהא בחד צד ילפינן. וכדמקשינן לקמן לרבי שמעון, כיון דלדידיה בההיא דמקוה ליכא חזקה. אמנם המהר"ם פליג, וכתב דאף בדליכא חזקה לא ילפינן מסוטה לטמאות למפרע ברשות היחיד, ואין כוונת הגמ' לקמן אלא להקשות אמאי רבי שמעון לא אמר דתולין אלא בההיא דמקוה, הא איהו לא מפליג בשאר ספקות בין למפרע למכאן ולהבא, וכדמוכח התם מההיא דחבית, ואמאי לא יליף מסוטה. ועיין **במשנה למולך (פ"י ממקואות ה"ז)** שהוכיח דלא כמהר"ם. ובאות הבאה.

ה בא"ד, וא"ת במעת לעת דקיל טפי משאר טומאות כדפרישית אמאי החמירו בו לטמאה אף ברה"ה. הקשה **בשב שמעתתא (ש"א פ"ה)**, כיון דכבר כתבו התוס' דלא ילפינן מסוטה לטמא למפרע, מה הקשו עוד אמאי מטמאין טהרות אפילו ברשות הרבים, דכמו דלא ילפינן לטמאות ברשות היחיד, כמו כן נימא דלא ילפינן לטהר ברשות הרבים. והביא, **דבחידושי הרמב"ן** הכא כלל לב' הקושיות יחד ותיצרם יחד, דאין דנים מסוטה לטמאות או לטהר למפרע. וכתב, דלכאורה מוכרח מינה כשיטת המהרש"א [הובא באות הקודמת], דהא דלא ילפינן מסוטה היינו היכא דבעינן לטמאות נגד חזקת טהרה, אבל היכא דליכא חזקה שפיר ילפינן מסוטה אפילו בטומאה למפרע, ולפי זה שפיר הקשו אמאי מטמאין טהרות אף ברשות הרבים, דלטהר ברשות הרבים היינו אף דליכא חזקה, ושפיר איכא למילף מסוטה לטהר ברשות הרבים אפילו בטומאה דלמפרע. אמנם בפרק יא סיים, דאף לדברי המהר"ם (באות הקודמת) יש לומר, דכיון דהא דלא ילפינן מסוטה למפרע אינו מהלכה, אלא מסברא דטומאה דלמפרע קילא מלהבא, ומשום דאההיא שעתה דמספקא לן לא היה דררא דטומאה, סברו התוס' דאם דנינן ברשות הרבים לטהר מכאן ולהבא, כל שכן דיש לטהרה למפרע. [ולדבריו אף לדברי המהר"ם פליגי תוס' על הרמב"ן, דכתב דאף בדליכא חזקה, לא ילפינן מסוטה לטמא למפרע].

טהורה. העיר הרש"ש, דלקמן (ה). מסקין דדוקא עד שלאחר תשמיש היו כפקידה, אבל לא עד דלפני תשמיש, ודברי רש"י אינם אלא כהוה אמינא דהתם.

(טו) רש"י ד"ה אע"פ, אשאין לה וסת קאי. הקשה החשק שלמה, מאי אתא רש"י לאשמועינן. פשיטא דאשאין לה וסת קאי, דביש לה וסת דייה שעתה, ותירץ, דאתי לאפוקי מדברי הרמב"ם בפירוש המשניות דכתב, דאפילו אשה שיש לה וסת מטמאה אדם וכלים למפרע, ולא אמרו דדייה שעתה אלא לטהרות, ודייק כן מדלא קתני במתניתין דאף המיטה טהורה, ולדעתו האי בבא איירא נמי באשה שיש לה וסת. עוד תירץ, דיש לומר דאשמועינן דלא נימא דקאי אפילו אשה שיש לה וסת, וכגון דלא בדקה בשעת וסתה, ולאחר מכן ראתה, דנימא דמטמאה מעת לעת, וכמו שכתב הרמב"ם (פ"ג ממטמאי משכב ומושב ה"ח), דסבירא ליה לרש"י דבכהאי גוונא מטמאה למפרע משעת וסתה. והוסיף, דאין להקשות דנימא דאיירי אפילו באשה שיש לה וסת, וכגון שבדקה עצמה בשעת וסתה ולא ראתה, ולאחר מכן ראתה, דפלותא דלישני הוא לקמן (ד). אי אליבא דמתניתין מטמאה בכהאי גוונא מעת לעת, או דדיה שעתה, ומשום הכי לא פסיקא ליה.

(טז) גמ', מאי טעמיה דשמאי קסבר העמד אשה על חזקתה. כתב בחידושי הרמב"ן, דנראה דהאי דאמרינן "מאי טעמא דשמאי", לא נאמר אלא להתחלת ענין, דהא ודאי על כרחך היינו טעמייהו דשמאי ודהלל, דאי לאו הכי תקשה, מאי פרכינן, הא כולי עלמא מודו דבכל ספק אולינן בתר חזקה ואפילו הלל, ולא החמירו אלא בטהרות. ובחידושי הריטב"א כתב דיש לומר, דסלקא דעתך דכיון דדרך נשים לראות דם מגופן, ודם טפה כחרדל קרוב לצאת בלא הרגשה, ראוי היה לחוש לו על כל פנים מדרבנן. ובחידושי הרשב"א כתב, דכוונת הגמ' להקשות, אמאי לא הודה שמאי מיהא דיש לעשות סייג, ולטמאות מיהא הטהרות.

(יז) רש"י ד"ה העמד אשה, בסוה"ד, כגון ספק לא נגע ל"ג דהתם לאו משום חזקה הוא דהא ספק טומאת ברשות הרבים טהור. מיהו בתוס' ד"ה והלל גרסי לה, וכתב המהר"ם, דתוס' נשמרו מקושית רש"י במה שכתבו, דהא דילפינן מסוטה היינו דוקא בדבר שיכול להיות, אבל דבר שאינו יכול להיות לא ילפינן, וחזור דינו ככל הספקות, דאוקמינן אחזקתיה, ואהאי גוונא קאמר דבספק נגע מוקמינן אחזקתיה.

(יח) תוס' ד"ה והלל, בתוה"ד, והא דפריך התם אמאי מייתו קרבן טומאה ליינתו תרווייהו קרבן טהרה דאחד שאמר לשנים הווי להו ג' והווי ר"ה וספקו טהור אע"ג דאין יכול להיות שיהו שניהם טהורין דהאחד ודאי טמא וכו' לא מסוטה גמרינן אלא דמוקמינן כל אחד בחזקת טהרה. וכן כתבו תוס' בחולין (ט): ד"ה התם, והקשה המהרש"א (שם), אי הכי אמאי מקשינן התם דליקרב שניהם קרבן טהרה דוקא משום דנחשב אותו ספק כספק טומאה ברשות הרבים, הא כיון דלא מטהרין להו אלא משום דאוקמינהו אחזקת טהרה, ולא גמרינן להאי ספק טומאה מסוטה, אף ברשות היחיד יש לטהרם בודאי מהאי טעמא. ותירץ המהר"ם (שם), דהא דכתבו תוס' דלא ילפינן מסוטה היכא דאינו יכול להיות, היינו דוקא לענין שיהיו שניהם ודאי טמאים, אבל מכל מקום ילפינן מסוטה אף בהאי גוונא, לענין דלא נעמידהו אחזקתיה ברשות היחיד, וטעמא דמילתא, דאף דלא דמי לגמרי לטוטה, אכתי איכא למילף מינה לענין הא דמצינו דברשות היחיד מגרע כח חזקתה, ולא אולינן בתר חזקה כלל אף להו ספק, ומשום הכי אי ההיא דב' נזירים הווי רשות היחיד, ליכא לאקשווי דיביאו שניהם קרבן טהרה, כיון דהא דיכולים להביא שניהם אינו אלא מכח חזקת טהרה, ואי הווי ברשות היחיד לא הווי מוקמינן ליה אחזקה. וכן תירץ בשב שבעתהא (ש"א פ"ו), [ותירץ המהרש"א (שם) צריך ביאור, וכמו שהעיר בתפארת שמואל (שם)].

(י) [בא"ד, וכן לקמן (ה):] מוקי מתניתין כשנושאין אותה חברותיה במטה אם כן הווי להו תלתא והווי רשות הרבים. עיין לקמן (ה):] מה שהבאנו באות יא י"ב, מה שנשאו ונתנו הראשונים בראיתם זון].

(ז) בא"ד, וי"ל דאף בר"ה לא נטהר בקדשים משום חזקת טהרה כיון דאיכא רעותא מגופה וכו' ולא גמרינן מסוטה לטהר בר"ה אלא כמו ספק נגע ספק לא נגע שגם עתה בספק. כתב המהר"ם, דטעמא דהוצרכו תוס' לבי' החילוקים, ולא הסתפקו באחרון, משום דהוקשה להם אהא דפריך בגמ' ארבנן דמטמאי במקוה אפילו ברשות הרבים, אף דהתם עכשיו ודאי חסר, דעל כרחך אף בכהאי גוונא ילפינן מסוטה, ואי אפשר לומר בפשטות דהיכא דעתה ודאי טמא לא ילפינן מסוטה, ועיין עוד בחידוד הלכות.

(ח) בא"ד, שם. ובחידושי הרשב"א לאחר שהביא דברי התוס' דהכא מטמאין הטהרות אפילו ברשות הרבים, כתב דטעמא דמילתא, דלא להווי מילתא דרבנן כחוכא, דנימא דטהרות שנגעה תוך מעת לעת, ברשות היחיד טמאים, והני דתנגעה ברשות הרבים טהורים, ואף דבאמת מטהרין דבר שאין בו דעת לישאל, ולא חיישינן להאי חששא, שאני התם דיתלו "העולם" בגורת הכתוב, דדבר שאין בו דעת לישאל לא מקבל טומאה מספק. וכתב בחכמת בצלאל, דלדבריו מיושב מה דהיה מקום להקשות אדברי תוס', דמחד גיסא מאי דהוה טומאה למפרע היא סיבה להקל, וכדכתבו בריש דבריהם, ומאידך כתבו הכא, דכיון דהשתא לא מספקינן, מחמירי בהאי ספק טומאה אפילו ברשות הרבים, ואהא כתב הרשב"א, דהא דמטמאין אינו מעיקר הדין אלא מהאי טעמא, וכדבריו כתב המהר"ם, והוסיף דלפי זה צריך לומר, דהא דהוצרכו תוס' ליתן טעם אמאי לא ילפינן מסוטה, אינו אלא כדי שלא יהיה רחוק מן השכל, דבאותה טומאה הקלה משאר טומאות מחמירין עליה ברשות הרבים יותר משאר ספיקי טומאות היותר חמורות.

(ט) בא"ד, אך קשה לפ"ז מאי פריך להלל ממקוה נימא משום דלבו נוקפו. ובתוס' הרא"ש לקמן (ג): תירץ, דהגמ' סברה דאי מטמאין בעלמא אפילו לחולין, לא מסתבר דהכא תולין מהאי טעמא, ודוקא מקדשים לקדשים איכא לשנויי הכי.

(י) [בא"ד, וי"ל דטעמא דשמאי משום דאשה בדוקה היא. עיין מה שכתבנו לקמן (ג):] רש"י ד"ה סייג, אות יב בביאור דברי התוס'.

(יא) רש"י ד"ה ומפקידה, בתוה"ד, דאמרינן לקמן במתניתין פעמים צריכה להיות בודקת. כתב המהר"ם דיש להוכיח, מהא דרש"י איצטרין להביא מתניתין דלקמן, ולא פירש כפשוטו, דאם אירע שבדקה עצמה בתוך מעת לעת תו לא חוששת אלא מעת בדיקתה, דדוקא בדיקה שחייבת לבדוק מתקנת חכמים תלינן בדקה יפה, וממעטת על יד מעת לעת, והביאו המשנה למלך (פ"ג ממשכב ומושב ה"ד). ועיין ברש"ש.

(יב) מתני', כל אשה שיש לה וסת דייה שעתה. פירש רש"י ד"ה כל אשה, דבדקה בשעת וסתה. וכתב החוות דעת (סימן קפד סק"ט), דיש להוכיח מכאן, דהא דנחלקו לקמן (סג):] אם אשה שיש לה וסת ולא בדקה בשעת וסתה אלא באותה עונה טהורה, אינו אלא לענין טהרה לבעלה, אבל הכא דאיירי לענין טהרות, צריכה להיות בודקת בשעת וסתה ממש, דאי לאו הכי אמאי לא מטמאים אותה מתחילת עונתה. ועיין מה שהעיר על דבריו בחזון איש (סימן פ סק"ח).

(יג) מתני', שם. הקשה הרש"ש, אי חיישינן בכל ראייה שמא ראתה מקודם היכי קבעה וסת, נחוש דאחת מג' ראיותיה התחילה לפני עונה או שעה זו. ותירץ, דלא חיישינן להאי חששא אלא בראייה אחת אבל לא לאחר שראתה כן ג' פעמים. [נאמנם לפי מה שיתבאר לקמן (ג).] אות יא, דדעת רוב הראשונים דלא חיישינן לטמאותה למפרע אלא אי ראתה בלא הרגשה, אתי שפיר, דיש לומר דקבעה וסת כשראתה ג' פעמים על ידי הרגשה. (א.ל.).

(יד) רש"י ד"ה הרי זו כפקידה, בתוה"ד, שהרי קודם תשמיש בדקה ומצאתה

הדרק היוזמי

מסכת נדה דף ב - דף ג

ב' בסיון - ג' בסיון התשע"ב

דף ב ע"ב

יט) **גמ'**, כיון דמגופה קחזיא לא אמרינן אוקמה אחזקתה. פירש רש"י ד"ה כיון, דמכיון דמועדה ורגילה לראות, אין לה חזקת טהרה. ובשו"ת מהרי"ט (ח"א סימן נא) הוכיח מכאן, דכל חזקה העשויה להשתנות אינה חזקה. ובשב שמענתא (ש"ג פ"י) האריך לחלוק, וכתב דאדרבה, מהכא יש להוכיח איפכא, דהו כל מה דהלל סבירא ליה דמהאי טעמא מטמאינן לה למפרע, אינו אלא מדרבנן ומשום חומרא דקדשים וטהרות, וכמבואר לקמן (ו).

כ) **תוס'** ד"ה דאיכא רעותא, בתוה"ד, כיון דמעולם לא היתה אותה שעה מבוררת. כתב המהר"ם [לעיל בעמוד א'], דלפי זה נחא הא דלא אמרינן לשמאי ולהלל, דיש לטהר הטהרות משום דיש להעמידן על חזקתן, דלכאורה עדיפא מחזקת האשה, דחזקה גרועה היא, דדוקא לאשה איכא חזקה מבוררת דהיתה טהורה, דעל כל פנים בדקה עצמה מקודם, מה שאין כן לטהרות. וכקושינו הקשה בתוס' רי"ד, ותיירץ, דכיון דודאי נגעה בטהרות, נפקו טהרות מחזקתם, והו כנדה גופא. [מיהו עיין לקמן (ד) אות י, דכתבנו בשם החזון איש להוכיח מדברי התוס' דהתם דלא כתוס' רי"ד].

כא) **תוס', שם**, עיין באות הקודמת, ועיין חזון איש טהרות (סימן ג סק"ד) שהביא דעת הרמב"ן והריטב"א דאי אפשר להעמיד על חזקת הטהרות היכא דנגעו בספק טומאה, כיון דיש כאן נגיעה ודאית והספק בטומאה, ואין חזקת הטהרות מכריעין הספק. והקשה, אהא דאוקמינן בספק מקוה טמא על חזקתו, ובן בטל אף דהספק במקוה ובחבית של תרומה. ועיין מה שכתב לחלק. ועיין מה שכתבנו לקמן אות כו.

כב) **רש"י ד"ה בין בר"ה בין ברה"י**, בין שהמקוה עומד ברה"י. וכן כתב הרמב"ם (פ"י ממקואות ה"ו), והקשה בחידושי הריטב"א, דלא מטרינן ברשות הרבים אלא ספק טומאה, דומיא דסוטה, ודין המקוה אינו ספק טומאה. ותיירץ, דפירשו כמאן דאמר לקמן (ג) דילפינן סוף טומאה מתחילת טומאה, אמנם סיים, דלא שנא היכן עומד המקוה.

כג) **גמ', ואילו הכא טומאה ודאי**. ופירש רש"י ד"ה טומאה ודאי, דמוכרח כן מדמטמאינן ליה אף ברשות הרבים, אבל התוס' ד"ה להלל, כתבו דהא דמוכרח דשורפים עליה, היינו מדברי רבי שמעון דפליג לקמן עליה דתנא קמא. וכתב המהרש"א, דלשיטתם אזלי, דלפי מה שכתבו תוס' לעיל (עמוד א) ד"ה מעת לעת, דמטמאינן טומאת מעת לעת שבנדה בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים, לא יכלו להוכיח כדברי רש"י, דהרי לדבריהם מצינו מעת לעת שבנדה דטמא ברשות הרבים, ואפילו דלא משוינן ליה ודאי. ואם כן מוכרח מדברי רש"י דהכא, דלא סבר כוותיהו, אלא דמעת לעת שבנדה טהור ברשות הרבים. וכתב דפולגתתם לשיטתם, דכבר כתבו תוס' (שם), דראיתם דמטמאינן לה אף ברשות הרבים מדגרסינן לעיל, דטעמא דהלל דלא אוקמי אחזקה משום דלא אמרינן כן אלא אי מספקינן האם נגע או לא, ומוכרח מהא דמחלקינן טומאת מעת לעת שבנדה מינה, דטומאת מעת לעת מטמא אף ברשות הרבים, דהרי כל מאי דסמכינן אחזקה בכהאי גוונא, אינו אלא ברשות הרבים. ואם כן רש"י דלא גריס לעיל כן, אינו מוכרח, ועיין באות הבאה.

כד) **גמ', שם**. עיין באות הקודמת, ובחידושי הרמב"ן כתב [וכן בשאר הראשונים] דיש שהוכיחו מכאן כדעת התוס' דטומאת מעת לעת שבנדה מטמאה אף ברשות הרבים, דאי לאו הכי הוה נמי מצי להקשות מאי שנא דהכא לא מטמאינן ליה אלא ברשות היחיד, ובההיא דמקוה מטמאינן אף ברשות הרבים. ודחה, דיש לומר דהוא הדין דהוה מצי לאקשויהי הכי, אלא דחדא מנייהו נקט. ובחידושי הרשב"א הוסיף, דלרש"י מיושב שפיר, דהא כל הוכחת הגמ' דבההיא דמקוה שורפים תרומה וקדשים, היינו מהא דמטמאינן אפילו ברשות הרבים, ויש לומר דבכלל קושית הגמ' אותה קושיא, דבהא דקאמר דאילו הכא טמאה ודאי, כלל נמי דהכא מטמאינן ליה אף ברשות

הרבים.

כה) **גמ', הכי השתא התם איכא למימר חסר ואתא חסר ואתא**. פירש בחידושי הריטב"א, דמקוה כיון דאורחיה לחסר מעט מעט, ואי אפשר שלא לתלות שלא נחסר למפרע, אף דאפשר דעד עתה לא חסר כשיעור, מכל מקום החסרון ודאי, ושעורו ספק, מה שאין כן בוז שאין לנו בה שום חסרון למפרע, ועל כן אמרינן דהשתא נפל כולו בחבלה והעמד אשה על חזקתה. ובחידושי הרשב"א ביאר באופן אחר, עיין שם, ובאות הבאה.

כו) **גמ', ומאי קושיא דלמא הגס הגס חזיתיה**. כתב בחידושי הרשב"א, דמדאמרינן דאינו אלא ספק אי ראתה כן, יש לומר דדוקא לשמאי פריך, אמאי לא מטמא לה מהאי טעמא מספק, אבל להלל לא פריך מידי, דמשום חששא אין לטמאותה טומאה ודאית. ובחידושי הריטב"א הקשה, דאם כן הוה ליה לפרושי, ולכך פירש [לשיטתו באות הקודמת] בביאור הא דאמרינן דמשום דחסר ואתא ליכא למיקם אחזקתה, דיש לפרש נמי דהכי פרכינן, דדילמא אף באשה נפל מעט מעט על ידי הגס הגס שבמקור, ובכהאי גוונא דהחסרון כודאי וחזקתיה ספק, עליה להביא ראיה שלא היה כן.

כז) **גמ', התם איכא תרתי לרעותא הכא איכא חדא לרעותא**. הקשו התוס' ד"ה התם תרתי, מחולין (י). לענין סכין דנמצא פגום לאחר שחיטה דתלינן שנפגם בעצמות ששבר בו אחר השחיטה אף דהווי תרתי לריעותא. ובסוה"ד כתבו דדוקא היכא דחסר ואתא לא אמרינן דניזול בתר חזקה דמעיקרא. ובתוס' הרא"ש ביאר, דכיון דאורחיה דמקוה להתחסר קודם הטבילה אי אפשר לומר שנתלה חסרון המקוה לאחר הטבילה, הלכך טהרת הטמא תליא בספק ואי אפשר להוציאו מחזקתו, מה שאין כן גבי סכין שאין לתלות שנפגם מספק קודם השחיטה היכא דודאי נפגם בעצמות, ואין אנו מסתפקים כלל אם היה פגום קודם שחיטה.

כח) **גמ', אדרבה העמד יין על חזקתו**. הקשו המהרש"א והמהר"ם, מאי פרכינן, הא איכא נמי חזקת טבל המתנגדת לחזקת היין, ויש לומר דמשום הכי עשאוהו ספק ולא ודאי, ולא דמי למאי דפרכינן לעיל אההיא דמקוה, דנעמיד המקוה אחזקתו, דהתם כונת הגמ' להקשות דאם כן אין לטמאותו בודאי אלא מספק. ותיירצו, דאין הכי נמי, אלא דהמקשה סמיך אמאי דקאמר רבי חייא מסורא לקמן, דלרבנן בההיא דחבית נמי הוה ודאי טבל.

כט) **גמ', מאי תנא חבית ר"ש היא דלגבי מקוה נמי ספקא משוי ליה**. ולפי זה, אי פסקינן כרבנן בההיא דמקוה, לא פסקינן כההיא דחבית, דההיא כרבי שמעון, דמשוי לתרתי לרעותא ספק. וכבר תמה בחידושי הרשב"א על פסקי הרמב"ם, דבהלכות תרומות (פ"ה הכ"ד) פסק בחבית כרבי שמעון, ומאיך בהלכות מקואות (פ"י ה"ו) פסק בההיא דמקוה כרבנן. ועיין מה שכתב ליישב במשנה למלך (שם ה"ז).

דף ג ע"א

א) **תוס' ד"ה ושניהם, בתוה"ד**, ואומר ר"ת דלא קאמר הכי אלא לפרש דלא תקשה להו מסוטה וכו'. ובחידושי הר"ן כתב, דיש לומר דהכי קאמר, דרבנן סברי דיש ללמוד מהא דעשה הכתוב ספק סוטה כודאי גמור, לההיא דמקוה דאיכא תרתי לרעותא, דנדון אותו כודאי אפילו לשרוף עליה תרומה וקדשים. ורבי שמעון יליף מסוטה איפכא, דבכל ספק טומאה שאינו ודאי גמור טהור ברשות הרבים, דהרי אפילו סוטה דאיכא רגלים לדבר דנטמאה, טיהרו ברשות הרבים, דסבירא ליה דרגלים לדבר עדיף מהיכא דאיכא תרתי לרעותא.

ב) **רש"י ד"ה מאי רגלים לדבר איכא, בתוה"ד**, וש"מ דקסבר ר' שמעון בשאר ספק טומאה דעלמא נמי ברה"י תולין דהא אין רגלים לדבר. וכן כתבו התוס' בסוף ד"ה ושניהם, אבל בחידושי הרמב"ן כתב, דיש לומר דלא אמר רבי שמעון דבעי רגלים לדבר אלא במה שקדמה לו בדיקת טהרה, ודומיא

שמצוי שלא תרגיש, נמי איתרא חוקתה. מיהו כתב, דיותר נראה דסברי דאף היכא דראתה על ידי הרגשה מטמא הלל למפרע, ומטעמא דשמא כבר הרגישה וסברה דהרגשת מי רגליים היא, וסיים דלפי זה אכתי צריך עיון לדבריהם מאי שנא קודם שראתה מלאחר מכן, וכמו שכתבנו. [ועיין חשק שלמה (בעמוד ב')] שהוכיח **ממדרש רבה ויקרא** (פרשה יט), דאף באשה המרגישה גזרו לטמאות הטהרות למפרע, והקשה נמי אמאי לא נסמוך בכהאי גוונא אחזקה. ותירץ, דלכולי עלמא כהאי גוונא אינו אלא משום סיגי וגדר, דלא נבוא לטהר אף היכא דראתה בלא הרגשה, עיין שם].

(ז) תוס' ד"ה **והא איכא כתמים**, בתוה"ד, היה לנו לטהר אפ' מכאן ולהבא וכו'. **במהרש"א** דייק מדברי **רש"י** **בד"ה והא איכא** דכתב, "דקיימא לן לקמן דטמאה למפרע" דלא כדבריהם, אלא דאטומאה למפרע דוקא פריך, וביאר דטעמו דבטומאה דאית לה עיקר מן התורה אף להוה אמינא הבינה הגמ' דבודאי החמיר שמאי, ולא טיהר מחמת דלא הרגישה, ודוקא בטומאת מעת לעת הוה אמינא דאף בכתמים מטהר, וכדבריו מצינו **בחיודושי הרשב"א** דכתב דלכאורה יש לדייק כן מדברי **רש"י**, מיהו הסיק דאפילו לרש"י עיקר הקושיא מהא דקיימא לן דכתמים מטמאים מכאן ולהבא, וכביאר **התוס'**, דאם לאו הכי יקשה דנימא דשמאי סבר כרשב"ג **לקמן** (נג.), דאין כתמים מטמאים למפרע.

דף ג ע"ב

(ח) גמ', **איכא בנייהו למרמי מקוה חבית ומבוי**. הקשה **בחיודושי הרמב"ן**, נימא דאיכא בנייהו שוטה ומוך, דללישנא דטעמא דשמאי משום דמעמידין אחזקתה, אף בשוטה ובמשמשת במוך מטהר למפרע, מה שאין כן להני לישני. ותירץ, דאדרבה עיקר כוונת הגמ' להקשות, כיון דלהך לישנא קמא אתיא מתניתין כפשטה, דבכל הנשים מטהר שמאי למפרע, אמאי דחקו הני לישני למימר דכל הנשים לאו דוקא ולמימר טעמי אחריני. ותירצו, דלהנך טעמי ניחא טפי, דליכא למיירמי חבית ומקוה, [ומדברי **המהרש"א** **אתוס' ד"ה לאבוי**, מבואר דתירץ אהאי קושיא, דהא דלא אמרינן הכי, משום דלא שוו תרי לישני אחריני בהאי נפקא מינה, דהא דמודה בשוטה אינו אלא לאיבעית אימא קמא, ומה שמודה במוך אינו אלא ללישנא אחרינא]. ועיין אות הבאה.

(ט) גמ', **לאבוי איכא מוך לרבא איכא מוך דחוק**. כתבו **התוס' ד"ה לאבוי**, דהוה מצי נמי למימר דאיכא בנייהו שוטה, ואין להוכיח מדלא קתני דאיכא בנייהו שוטה, דאף להאי לישנא דטעמא דשמאי משום דאי היה דם הוה אתי, מודה שמאי בשוטה, אמנם **בחיודושי הרשב"א** כתב, דיותר נראה דמוכרח מכאן, דאף להאי לישנא מודה שמאי בשוטה, ודלא כתוס'. ו**בחיודושי הריטב"א** כתב, דלביאור **הרמב"ן** [הובא באות הקודמת] יש לומר, דאף כאן כוונת הגמ' דטעמא דהני לישני אחריני, דלא רצה למימר כאידך לישנא, משום דהיה נראה לו דוחק למימר דכל הנשים דקתני במתניתין לא כולל שוטה, והעדיף למימר האי טעמא, דלא ממעטינן אלא המשמשת במוך.

(י) גמ', **אמר לו הלל לשמאי אי אתה מודה בקופה וכו'**. **בתוס' לעיל** (ב.) **ד"ה מעת לעת**, הוכיחו מכאן דאף בקופה לא מטמאים למפרע אלא לטמאות תרומה וקדשים, דאי לאו הכי לימא ליה הלל לנפשיה, אמאי בהדיא דקופה מטמאין אף לחולין, ובהדיא דאשה לא מטמאין אלא לתלות, ואף דבהדיא דקופה שרפינן ולא באשה, היינו משום דבאשה חששו להחמיר כדי שלא יהיה לבו נוקפו. ו**בחיודושי הרמב"ן** כתב, דהא דמודה הלל דתולין היינו משום דמודה בהאי טעמא דאשה אין לה שוליים, אלא דלא ניחא ליה לחלק משום הא, אפילו לענין דלא נתלה. ו**בחיודושי הרשב"א** ו**הריטב"א** דחו דבריהם, וכתבו דמעיקרא קושיא ליתא, דאף בהדיא דקופה לא מטמאין אלא **לתלות** תרומה וקדשים, עיין שם דהוכיחו דבריהם מהמשך הסוגיא.

(יא) גמ', **אם כן בטלת בנות ישראל מפריה ורביה**. העיר **הרש"ש**, דטפי הוי

דהייה דשוטה, דסתם אשה בדוקה היא אצל זנות, אבל כל שלא קדמה לו בדיקת טהרה, ספקו ברשות היחיד כודאו. ותמה **המשנה למלך** (פ"י ממקואות ה"ז), דלשיטתו אמאי סבר רבי שמעון במקוה שנמדד ונמצא חסר דברשות היחיד תולין, הרי התם דהוי ספק מחמת ב' החזקות הסותרות, וליכא חזקת טהרה דקודמת לספק, הוי ליה למימר דטמא ודאי.

(ג) גמ', **ואי בעית אימא היינו טעמא דרבי שמעון גמר סוף טומאה מתחילת טומאה וכו'**. הקשה **בחיודושי הרשב"א**, דעדיין יקשה אמאי לא מטמא רבי שמעון ברשות היחיד, דנימא נמי דילפינן סוף טומאה מתחילת טומאה ויטמא כבתחילה, ובודאי אין לומר דבעי למימר טעמא אמאי מטהר ברשות הרבים, דהא לא הוה קשה כלל. ועוד, מאי חדית לן האיבעית אימא הא מעיקרא נמי ידעינן דהיינו טעמא דרבי שמעון, ורבנן פליגי עליה דמשוי ליה להייה דמקוה כודאי טמא ומכח חזקת הטמא. ותירץ בדוחק, דעיקר האי טעמא אינו משום רבי שמעון, אלא אדרבה משום רבנן, דללישנא קמא סבירא לן דכולהו גמרי סוף טומאה מתחילת טומאה, ואי לאו דהוה תרתי לרעותא אף רבנן היו לומדים מסוטה לטהר ברשות הרבים, ולהאי לישנא דאמרי דהיכא דליכא חזקה דמעיקרא לרבנן לא גמרינן כלל מסוטה, אף אי ליכא אלא חדא רעותא מטמאו רבנן, אבל אפילו להייה לישנא טעמא דרבי שמעון דלא מטמא ברשות היחיד היינו משום דליכא רגלים לדבר, וכאידך לישנא. [נדבריו צריכים לכאורה עיון, אמאי חשיב דאיכא חזקת טומאה, הרי כנגד חזקת הטמא איכא חזקת המקוה, והוי כספק, וכדאמרינן לעיל. (ש.א.)].

ו**במשנה למלך** (פ"י ממקואות ה"ז) ביאר כוונת **רש"י** **בד"ה ואב"א** כדברי **הרשב"א**, והשיג על **המהר"ם** דהיסב כוונתו לכוונה אחרת.

(ד) תוס' **ד"ה גמר סוף טומאה**, תימה דשפיר קאמרי רבנן וכו'. ביאר **המשנה למלך** (פ"י ממקואות ה"ז) דתוס' אזלי לשיטתם, דכתבו **לעיל** (ב.) **ד"ה והלל**, דלא איצטריך הלכתא לטהר ברשות הרבים אלא היכא דליכא חזקה, והוקשה להם דבשלמא ללישנא קמא שפיר קאמר רבי שמעון דילפינן מקוה מסוטה, דמקוה הוה כי הייה דליכא חזקה, אבל להאי לישנא דקאמר דרבי שמעון יליף סוף טומאה מתחילת טומאה על כרחך דסבר דבעי הלכתא אפילו להיכא דאיכא חזקה, ואהא הקשו תוס' דלא דמי כלל, דהתם איכא חזקה, ואהא תירצו, דלעולם אתיא הלכתא להיכא דליכא חזקה, והא דאמר דרבי שמעון יליף מתחילת טומאה היינו היכא דליכא חזקה, והא דהקשו רבנן היינו דמכל מקום לא דמי כיון דאיכא תרתי לרעותא, וכמו שסיימו בדבריהם. והוכיח מכאן דתוס' לא סברי כביאור **הרשב"א** שהובא באות הקודמת. וכתב **בהגהות בן אריה**, דלפי זה לא קשה כלל מה דהקשה כאן **בגליון הש"ס** על הגליון.

(ה) גמ', **התם נמי כיון דאיכא שרצים דגופיה ושרצים דאתו מעלמא כתרתי לרעותא דמי**. והקשו **בחיודושי הרשב"א** ו**הריטב"א**, אם כן יהיה טמא ודאי כמקוה וחבית, ו**לקמן** (נו.) מוכרח דלא מטמאין אלא מספק, ותירצו, דלאו כתרתי לרעותא ממש, אלא לומר דדמי ליה קצת, ולכן ראוי מיהא לתלות.

(ו) תוס' **ד"ה מרגשת בעצמה**, בתוה"ד, וי"ל דלא פלוג רבנן הואיל ורוב פעמים מרגשת וכו'. ו**בחיודושי הריטב"א** הקשה על דבריהם, דאדרבא מתניתין איירא ברוב נשים המוצאות דם בפרוזדור בלי הרגשה. ולכן ביאר **כרש"י**. וכתב **החזון איש** (סימן צו סק"א), דרש"י סבר דאין להעמיד מתניתין אלא בשראתה בלא הרגשה, דאי לאו הכי תקשה, מאי שנא דלפני ראייתה התיירו לאשה להתעסק בטהרות לכתחילה ולסמוך אחזקה דעדיין לא ראתה, אף דידיעין דתראה לאחר מכן, ולאחר שראתה תו לא סמכינן אחזקה זו, ועל כרחך דכל דברי הלל אינו אלא אם ראתה בלא הרגשה, דבכהאי גוונא איתרע חזקתה דמעיקרא. ובדעת **תוס'** דכתבו דאדרבה מתניתין איירא ברוב נשים שראות על ידי הרגשה, כתב דהיה מקום לומר בדוחק, דאף לשיטתם איירי בראתה בלא הרגשה, אלא עם הרגשת מי רגלים, דבכהאי גוונא

הדרק הירמי

מסכת נדה דף ג - דף ד

ג' בסיון - ד' בסיון התשע"ב

ליה למימר בטלת בני ישראל מפריה ורביה, דהם מצווין ולא האשה. ותירץ, דאין לתקן בשביל האישה, דאישי יש לו תקנה לקחת אשה שיש לה ווסת, דדיה שעתה אף להלל, אבל לאשה שאין לה ווסת אין תקנה. וכן כתב בהגהות הרד"ל, והוסיף דלפי זה צריך לומר דפריה ורביה לאו דוקא, אלא כוונת הגמ' דנבטל בנות ישראל מצווי ד"לא תהו בראה", דנצטוו אף הנשים. והעיר, דלפי זה לא אתיא כרבי מאיר דאית ליה לקמן (יב:), דאשה שאין לה ווסת אסורה להנשא, דלדבריו מאי טעמא דשמאי הרי בין כך אסורה לשמש. ובחשק שלמה תירץ, דיש לומר דאיירי באשה שיש לה ימים קבועים שאינה רואה בהם, עיין שם שהאר"ק. אמנם בחידושי הרשב"א, גריס "אם כן בטלת פריה ורביה" וניחא.

(יב) רש"י ד"ה סייג, וקאמר ליה שמאי טעמא דידי משום העמד אשה על חזקתה. כתב המהרש"א דכוונת רש"י, דאף לטעמא דהעמד אשה על חזקתה לא קשה מהא דקופה, דשאני קופה דאין לה חזקה משום דאינה בדוקה, ולא דמי לאשה דכבדוקה היא לשמאי, וכדכתבו תוס' לעיל (ב). ד"ה מעת לעת. והוסיף, דליכא לאקשוויי, אם כן להאי לישנא, אמאי קאמר ליה שמאי להלל טעית, הרי להלל דאשה לא חשיבא בדוקה שפיר מדמה לה לקופה, דיש לומר דשמאי סבר דאף להלל אשה בדוקה היא.

(יג) תוס' ד"ה כי פליגי, בתוה"ד, אבל אם היתה הקופה עגולה מודה רבי יוחנן דהראשונות טהורות דאו נופלים השרץ והטהרות במקום אחד. מיהו מדברי רש"י ד"ה שאין לה שוליים, דביאר דאיירי בחבית משמע דלא ביאר כתוס', ואף בעגולה נחלקו רבי יוחנן וחזקיה. וכתב הערוך לנר, דרש"י ביאר כן לשיטתו לעיל בד"ה שטהרות, דהחשש שהשרץ טימא הכלי והכלי הטהרות, ואי איירי בקופה מרובעת בלי שוליים, דינה דאינה מקבלת טומאה, ועל כרחך דאיירי בחבית דאף בלי שוליים לא פקע ממנה שם כלי, וכדאיתא בכלים (פ"ד מ"ח).

(יד) תוס' ד"ה והתניא המדלה, בתוה"ד, אי נמי לא קתני מים במתניתין ואיכא למימר דמיירי בבור שיש בו יין ושמן וכו'. כתב המהרש"א, דאף להאי פירושא איירי שהדלה בעשרה דליים, דאי לאו הכי תיהדר קושית התוס', אמאי לא הביאו בסוגיין להא מתני', ולא נתחדש בהאי תרוצא אלא דכיון דכל הטומאות כשעת וכמקום מציאתן, תלינן דבדלי זה אחרון היה בעודו ריקם, ולפירוש הראשון דאיירי במים, וספיקא אם נגע השרץ אף בשאר דליים, צריך לומר דאיירי שבדקו הדלי ובודאי לא היה בו שרץ לפני שנתנהו בבור, דאם לאו הכי תיפוק ליה דכיון דכל הטומאות כשעת מציאתן, תלינן דהאי שרץ היה בדלי זה ולא בבור.

(טו) גמ', מיהו שרקי פירי לא שרקי אי נמי מיהו לא קפיד עלייהו פירי קפיד עלייהו. כתב בחידושי הריטב"א, דצריך לומר דרבי יוחנן סבר דפירות נמי זמנין דלא קפיד בהו לשופכם הרבה, או שאין לו פנאי.

דף ד ע"א

(א) גמ', כי פליגי חזקיה ור' יוחנן בקופה בדוקה. הקשה החזון איש (טהרות סימן ג סק"ב), היכי דמי קופה שאינה בדוקה, הא על כרחך היתה שעה שידע בודאי שאין בה שרץ. ותירץ, דאפשר דכל שאינו זוכר בדיקתה נקרא שאינו בדוקה, עוד כתב, דאי נימא דצריך בדיקה באותו מקום שנמצא בו, ניחא. ומדברי רש"י בד"ה בקופה משמע, דכדי להעמיד החזקה צריך לבדוקה בשעת שהשתמש בהם טהרות, דהיינו דצריך בדיקה הגורמת להסתמך על ההיא חזקה, ואינה אלא בדיקה הסמוכה לספק.

(ב) תוס' ד"ה כי פליגי, בתוה"ד, ואי ברה"י מ"ט דחזקיה דמטהר. ובתוס' הרא"ש תירץ, דלעולם ברשות היחיד, וטעמא דחזקיה משום דאיכא למתלי דאם איתא דהוה שרץ מעיקרא הוה חזי ליה, ומכל מקום אינו טעם גמור, דאי היה טעם גמור אף בשאינה בדוקה הוה ליה לטהר.

(ג) [בא"ד, וי"ל דברה"י איירי. לכאורה צריך ביאור, אמאי מטהר חזקיה קופה בדוקה דנולד בה ספק טומאה ברשות היחיד, הא כבר כתבו תוס' לעיל (ב):] ד"ה והלל, דדין ספק טומאה ברשות היחיד לטמא אפילו במקום חזקת טהרה. וצריך לומר, דתוס' סמכו דבריהם על מה שכתבו בריש פרקין, דבספק דלמפרע לא ילפינן לטמא ברשות היחיד מסוטה. אמנם לפי זה צריך ביאור מאי טעמא דרבי יוחנן דמטמא, וכן לאיבעית אימא דכולהו סבירא ליה הכי. ונראה דלכך כוון גליון התוס' להקשות אדברי התוס' שם. ועיין באות הבאה].

(ד) [גמ', והא דומיא דאשה קתני ואשה בדוקה היא כיון דשכיחי בה דמים כאינה בדוקה. התוס' לעיל (ב). ד"ה מעת, כתבו דשמאי דאית ליה דכל הנשים דיין שעתן, סבר דאשה בדוקה היא, ולכאורה יקשה, אם כן מוכרח מדברי שמאי דהיכא דאיכא חזקת טהרה לא מטמאין למפרע, וקשה לרבי יוחנן, ולאיבעית אימא לכולי עלמא, דסברי דמטמאין בספק טומאה למפרע אפילו במקום חזקה דמעיקרא, ואפילו הלל לא פליג עליה אלא משום דסבר דאשה אינה בדוקה. וצריך לומר בדוחק, דהכא לא קיימינן כהאי לישנא דסבר דטעמא דשמאי משום העמד אשה אחזקתה, אלא כאידך לישני דלעיל. ולהאי לישנא קמא באמת מוכרח דלכולי עלמא לא מטמאין במקום חזקה דמעיקרא, ולא חשש למתני' דשמע מינה דנגע באחד בלילה כשראוהו חי מבערב, דמטמאין ליה ברשות היחיד, וכמו שתירצו תוס' ד"ה כי פליגי, האי ברייתא אליבא דחזקיה ללישנא קמא].

(ה) תוס' ד"ה והא אשה, בתוה"ד, ואם כן מאי מועיל כסוי כיון דלאו כבדוקה דמיא. כתב המהרש"א דצריך לומר דתוס' סברי דלכל האוקימתות אשה אינה כבדוקה, אלא דהלל מדמה להך אוקימתא, אשה שאינה בדוקה לקופה שאינה מכוסה אפילו בדוקה, ולא היה נראה להם לומר, דאדרבא האי אוקימתא סברה דאשה כבדוקה, ומשום הכי מדמה לה לקופה בדוקה ואינה מכוסה, דהיה נראה להם דוחק דנחלקו הלשונות, האם אשה כבדוקה היא אי לאו.

(ו) גמ', והתנן נגע באחד בלילה ואינו יודע אם חי אם מת רבי מאיר מטהר וחכמים מטמאין שכל הטומאות כשעת מציאתן. בתוס' לעיל ד"ה כי פליגי, הביאו מדברי התוספתא (פ"ו ה"ו) דאי ראוהו חי מבערב אף לחכמים טהור ברשות הרבים, וכן פסק הרמב"ם (פ"ח משאר אבות הטומאה הי"ד). והקשה בשו"ת חכם צבי (סימן ג), מה שייך לחלק בין ראוהו חי או לא, הא אף בלא ראוהו חי יש להעמידו אחזקת חי, דהא ידעינן שפעם היה חי. ותירץ, דכיון דלא מטמאין ליה אלא משום דכל הטומאות כשעת מציאתן, אם ראוהו חי מבערב, יש לומר דבשעה מועטת כזו אין סברא דיצא מחזקת חי, ולכך אמרינן השתא הוא דמת. ובשו"ת נודע ביהודה (אבהע"ז קמא סימן לא) תירץ, דהיכא דלא ראוהו חי מבערב, על כרחך בשעה שנגע בו לא ידע אי חי או מת, ובכהאי גוונא לא שייך להעמידו אחזקת חי, דכי ליכא מתים בעולם, וכל הא דמעמידים אותו אחזקת חי אינו אלא בראוהו מת בבקר לאחר שראוהו חי, ומסתפק מתי מת. עוד תירץ, דכוונת התוספתא דראוהו חי במקום זה שמצאו מת, דבלאו הכי קיימא לן דאין מחזיקים טהרה במקום זה למקום. [ולפי זה יש לומר דכונת התוספתא דבהאי גוונא דראוהו במקום זה חי, לא החמירו חכמים לומר דכל הטומאות כשעת מציאתן, וכן משמע בחידושי הריטב"א].

(ז) תוס' ד"ה שכל הטומאות כשעת מציאתן, לעיל פי' דהיינו דוקא לקדשים. בשו"ת חכם צבי (סימן ג), הוכיח מדברי הרמב"ם דלא כתוס', אלא דהא דכל הטומאות כשעת מציאתן הוי דאורייתא, ואפילו לחולין, והוא מדפסק (פ"ח משאר אבות הטומאה הי"ד) דאף ברשות הרבים טמא, ומאידך כתב שם (ה"א), דכל ספק טומאה ברשות הרבים טהור עד שיאמר נטמאתי בודאי, ועל כרחך דהכא דמטמאין ליה אפילו ברשות הרבים, טומאתו ודאית.

הדרק היוזמי

טמא וטמאיהו בכוונה, אלא חיישינן בעם הארץ דלא החזיק עצמו בטומאה, ואף בההיא דכיכר איכא להאי חששא. ובחידושי הריטב"א תירץ, דהכא דתלינן דאדם חשש להצלה, אמרינן דאיירי בחבר, דעם הארץ לא היה חושש להצלה.

דף ד ע"ב

טו גמ', מכרי האי ככר ספק טומאה ברה"י הוא. הקשה בשו"ת הרשב"א (ח"א סימן שנט), דלכאורה מהא דלא הקשתה הגמ' אף להוה אמינא, דטעמא דמטהרינן בככר הוא משום דלא מחזקינן טומאה ממקום למקום, מוכרח דסברה, דאי טעמא משום דאין מחזקינן טומאה ממקום למקום מטהרינן אף ברשות היחיד, ואם כן קשה מאי מקשה לרבי יוחנן, הא מאי דסבירא ליה דבההיא דקופות טמא, אינו אלא לתלות תרומה וקדשים, ומודה לעיקר טעמא דאין להחזיק טומאה ממקום למקום ונלשיטתו, דרבי יוחנן לא טימא אלא לתלות תרומה וקדשים, עיין מה שכתבנו לעיל (ג:) אות י', ותירץ, דעל כרחק דחזרה בה הגמ', וסברה דאין לטהר לההיא דככר מטעמא דאין מחזקינן טומאה ממקום למקום, אלא, משום דבההיא דככר ידעינן בודאי דלא היה הככר מעולם בהאי אתרא, דהא קודם לכן היה על הדרק, ועל כרחק דטעמא אינו אלא משום דהוי ככל ספק טומאה, ועיין אות הבאה.

טז גמ', שם. עיין באות הקודמת, ולכאורה לדברי הרשב"א לא מצי לאקשווי אההיא דמחט ושרץ, דהתם מטהרינן משום דלא מחזקינן ממקום למקום, ואפילו אי הוי ברשות היחיד מטהרינן ליה, ואף רבי יוחנן מודה ליה, והיינו דלא כדברי רש"י ד"ה מכרי. ואם כן יש להוכיח דלרש"י, לרבי יוחנן אף שורפים בההיא דקופות, ואפילו לחולין, ולא סבר דלא מחזקינן טומאה ממקום למקום מדאורייתא, ודלא כתוס' והרשב"א אלא כדמשמע מהרמב"ן לעיל (ג:) דמטמאין אפילו לחולין, ולרבי יוחנן שפיר פרכינן, אמאי לא מטמאין ככל ספק טומאה ברשות היחיד. (א.ל.).

יז גמ', דייקא נמי דקתני מדרף. כתב בחידושי הריטב"א, דאף דמצינו לקמן (לג.), דקרי מדרף לעליונו של זב, מפני שטומאתו קלה משל תחתונו, אף דטומאתו דאורייתא, מכל מקום דייק, דהכא על כרחק אשמועינן דאיירי בטומאה דרבנן, דבלאו הכי יקשה, אמאי נקטו דוקא שיכול הככר להטמא מעליונו של זב, הרי לגבי ככר לא שניא עליונו מתחתונו, דשניהם מטמאים ליה.

יח גמ', ורבא לחודי לאבני הוא דבעי. כתבו בחידושי הרשב"א והריטב"א, דהוי מצי למימר, דחכמים סברי דשורת הדין דדייה שעתה, ומשום סייג הוא דטימאו למפרע, ומשום דאשה מרגשת בעצמה הקילו למעט עליה מפקידה לפקידה, אלא דהמקשן סבר, דכיון דטעמא דאשה מרגשת לא מבאר אמאי מטמאין מעת לעת, ומשום סייג שעשו היה מקום לטמאותה מפקידה לפקידה לא רצה לכבד כן.

יט גמ', וזו הואיל ולא בדקה הפסידה עונה מאי עונה יתרא. העיר המראה כהן, דלפי זה יקשו דברי רש"י לעיל במתני' (ב.) ד"ה לא כדברי זה, דכתב דטעמייהו דרבנן משום דודאי כולי האי ימים רבים לא מוקמי ליה כותלי בית הרחם, דהכא מסקינן דסבירא ליה מעיקר הדין כשמאי, ולא מטמאין ליה אלא משום קנס. ותירץ, דהוקשה לרש"י הא דאמרינן הכא דחכמים תקנו לבנות ישראל לבדוק כל עונה, וטעמא משום דחששו דראתה, ועל כרחק דסברי דכותלי בית הרחם מעמידים הדם, ולכך ביאר דאף אינהו סברי הכי, וכוונת הגמ' כאן אמאי טימאיהו יותר מעונה, ועיין אות הבאה.

כ גמ', שחרית להכשיר טהרות של ערבית וכו'. פירש רש"י ד"ה שחרית, דלכשתבדוק ותימצא טמאה מטמאין כל הטהרות שנגעה מערבית, והא דבדוקת להכשיר טהרות שתגע מכאן ולהבא. ועיין באות הקודמת, מה

והאריך באבי עזרי (פ"ג ממשכב ומושב ה"ט) לבאר איך תתורץ הוכחת התוס' לעיל, לדעת הרמב"ם. [נעיין עוד מה שכתבנו באות כ].

ח בא"ד, וא"ת מאי פריך מככר הנתונה על גבי דף דילמא בככר של חולין איירי. כתב המהרש"א, דהא דלא הוקשה לתוס' נמי מהא דפרכינן ממחט ושרץ שרוף, דילמא התם בחולין איירי, משום דכוונת הגמ' להקשות מהני, אמאי דסבר דאף מחזקינן טומאה ממקום למקום לענין לתלות, וסבירא ליה למקשן דאי מחמרינן כולי האי לטמאותו אף בכהאי גוונא, אף בחולין הוי ליה לטמאותו. ועיין עוד חכמת בצלאל.

ט גמ', והתנן מחט שנמצאת מלאה חלודה או שבורה טהורה שכל הטמאות כשעת מציאתן. כתבו תוס' ד"ה שכל הטמאות, דאף דהכא הוי להקל, והא דכל הטמאות כשעת מציאתן אינו אלא מדרבנן, מכל מקום מטהרינן משום דמוקי הטהרות אחזקתייהו. וכתב החזון איש (טהרות סימן ג סק"ג), דעל כרחק הא דמטהרינן מטעמא דחזקה היינו משום דהוי דבר שאין בו דעת לישאל, דספקו טהור אף ברשות היחיד, דאי לאו הכי מה בכך דאית לטהרות חזקת טהרה, הרי ברשות היחיד כל הספקות טמאות אפילו במקום חזקה. והוסיף, דלפי זה צריך לומר דכל קושית התוס' (שם) היתה, אמאי לא נימא דכיון דחזקה דמעיקרא עדיפא מחזקה דהשתא, נעמיד המחט אחזקתה, והשתא העלתה חלודה, ואהא תירצו דכיון דאיכא חזקת טהרות הוי ספק שקול, ודין ספק בדבר שאין בו דעת לישאל דטהור אף ברשות היחיד. וכדבריו כבר מבואר בשב שמעתתא (ש"ג פ"ה), ועיין באות הבאה.

י בא"ד, עיין באות הקודמת, מיהו הקשה החזון איש (שם סק"ד), דלפי מה שכתב התוס' רי"ד לעיל (ב:) דאי אפשר להעמיד אחזקת טהרות כשהספק בדבר שנגע בהם, [נעיין מה שכתבנו שם אות כ'], לא שייך להעמיד אטהרות אחזקתן, והיכי מטהרינן מהאי טעמא. וכתב, דעל כרחק סברי דכל הטמאות כשעת מציאתן דאורייתא, בין לקולא בין לחומרא, וסבירא להו דחזקה דהשתא עדיפא מחזקה דמעיקרא היכא דאינה בדוקה במקום זה. [וכבר כתבנו באות ז, דהוכיחו האחרונים דאף דעת הרמב"ם דכל הטמאות כשעת מציאתן דאורייתא, עיין שם.]

יא תוס' ד"ה ככר, וא"ת שאני התם שאין בו דעת לישאל. הקשה בחכמת בצלאל, אמאי לא מקשו הכי אמאי דמתני לעיל מינה במחט ושרץ שרוף. ותירץ, דמהא דאמרינן בהני דטעמא דמטהרינן הוי משום דכל הטמאות כשעת מציאתן, מוכרח דלא מטהרינן להו מטעם דאין בהם דעת לישאל, ואף אי הוי דבר שיש בו דעת לישאל היינו מטהרים. ובההיא דככר הקשו, משום דליכא למימר דמהא דקתני דתלינן דאדם נכנס שם מוכרח דאין הטעם משום דהוי דבר שאין בו דעת לישאל, דודאי דהאי טעמא לאפוקי דלא נימא דהוה טומאה ודאית.

יב בא"ד, שם. ובתוס' הרא"ש תירץ, דרבי יוחנן דמטמא בההיא דקופה מטמא אף ברשות הרבים, והכי מוכח מהא דפריך לעיל עליה מכל הטמאות כשעת מציאתן, והתם איירי ברשות הרבים, וכדנתי בתוספתא, ואם כן הוא הדין דמטמא אף בדבר שאין בו דעת לישאל.

יג תוס' ד"ה שאני אומר, בתוה"ד, ותירץ ר"ת דגבי כלים הנמצאים דווקא גזרינן טומאה משום דאית להו טהרה במקוה. הקשה בחידושי הרמב"ן, דההיא דצלוחית לית לה טהרה במקוה, ועוד, וכי נימא דבכלי חרס דלית להו טהרה במקוה לא נחשוש למגע טמא. ולכן תירץ, דבכלים דנמצאים בכל מקום ובדרך נפילה גזרו רבנן משום דשכיחי דנטמאו, אבל אוכלים הראויים עדיין לאכילה, דלא שכיחי בהו ספק אלא בבית וברוך הנוח, לא חששו רבנן. ועיין במהר"ם שיישב השגת הרמב"ן.

יד בא"ד, בסוה"ד, אי נמי הכא מוכחא מילתא דאדם טהור הסירה בכוונה כדי שלא תפול על מדרף טמא. ובחידושי הרמב"ן והרשב"א כתבו דאינו מחזור, דודאי, בהני דחיישינן לאדם טמא לא חיישינן באדם שיודע שהיה

הדרק היוזמי

מסכת נדה דף ד - דף ה

ד' בסיון - ה' בסיון התשע"ב

הביאה סמנים.

ד) **תוס'** ד"ה **רבי מאיר**, בתוה"ד, ונראה לפרש ר"מ היא דמחמיר שהוא רגיל להחמיר בכתמים. הקשה **המהר"ם**, מה תירצו אמאי דקשיא להו, הרי לפירושם נמי יקשה מה היה לגמ' להאריך ולומר שהוא רגיל להחמיר בכתמים. ותירץ, דאם היה משני בקצרה היה נראה קצת דוחק, שהמקשן סבר דאינן לומר שכתם יהיה חמור מראייה, ויטמא כתם למפרע בנשים שדיין שעתן, ואהא תירצו דמצינו לרבי מאיר דסבירא ליה כן, דמכל מקום עדיין יקשה מאי סברא, הלכך תירצו דטעמא איכא דרבי מאיר מחמיר, והוא דבכל דוכתי מצינו שמחמיר בכתמים יותר מבראייה.

ה) **גמ'**, **רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר נשים שאמרו חכמים דין שעתן כתמן כראייתן**. ולכאורה צריך ביאור, דיש להוכיח מדברי שמאי דסובר במתניתין כל הנשים דין שעתן, ומכל מקום מודה דכתם מטמא למפרע, וכדאמרין **לעיל** (ג), ואפילו לטמאות למפרע, וכדביארו התם **תוס' ד"ה ושרצים**. וצריך לומר דבאמת שמאי סובר כרבי מאיר דיש לטמאות יותר כתם למפרע מראייה, ובביאור סברת רבי חנינא בן אנטיגנוס יש לומר, דמכיון דטומאת כתמים אינה אלא מדרבנן, ומשום דלא הרגישה, אף דמסברא יש לטמאות למפרע יותר בכתם מראייה, משום דאיכא כתמים דמוכיחים דראתה לפני זה, וכדכתבו **תוס' שם**, מכל מקום אין לטמאות כתמים יותר מראייה. ולפי זה יש לומר, דאף בכתמים יבשים דמוכרח דלא באו עכשיו, סבר רבי חנינא בן אנטיגנוס דלא מטמאין למפרע, ועיין **חזון איש** (סימן צו סק"ב).

ו) **גמ'**, **מתוך שמהומה לביתה אינה מכנסת לחורין וסדקים**. כתב **הראב"ד בבעלי הנפש** (שער הספירה והבדיקה ד"ה הנה), דלכאורה מוכח מהא, דכל בדיקה שחייבו לאשה כדי להטהר לבעלה אינה צריכה בדיקת חורין וסדקים, דהא בדיקה זו נמי מתקנת חכמים לכל אשה הרוצה להיודק לבעלה. מיהו כתב, דיש מי שאומר דהא דהקילו דלא צריכה בדיקת חורין וסדקים אינו אלא אותה בדיקה דקודם תשמיש, דאינה אלא משום חומרא דטהרות, ואין עיקרה להטהר לבעלה, **ובדלקמן** (יא), אבל בדיקות שמחוייבת כדי להטהר לבעלה צריכה אף בדיקת חורין וסדקים, וסיים דמסתבר כדעה ראשונה. מיהו **הרשב"א בתורת הבית** (הארוך בית ז שער ה) כתב, דהדעת מכרעת כלשון אחרון, דלא מסתבר דלבעלה שהוא איסור כרת, קל ממעלת עסק הטהרות, דהרי דוקא בדיקת חורין וסדקים ממעטת על יד מעת לעת. ותמה עליו **הנודע ביהודה** (י"ד קמא סימן מו), דודאי קלה יותר הבדיקה שהצריכה להטהר לבעלה, דהרי אמרו (שם) דכל לבעלה אינה צריכה כלל בדיקה, אלא אם כן עסוקה בטהרות. **ובחידושי הריטב"א** כאן דחה ראיית **הראב"ד** מסוגיין, וכתב דאף בבדיקה לפני תשמיש ודאי מעיקר הדין צריכה אף בדיקה בחורין וסדקים, והא דאמרין דאין בדיקה זו ממעטת מעת לעת, משום דחוששין דאין האשה עושה כדבנה מתוך שמהומה לביתה, ועיין אותה הבאה.

ז) **גמ'**, **שם**. עיין באות הקודמת, **והרמב"ן בחידושו** (הכא) הכריע, דבבדיקת הפסק טהרה שהיא להעלותה מטומאה לטהרה ומוציאה אותה מחזקה לחזקה, צריכה בדיקה מעולה בחורין ובסדקין, אבל בדיקת שבעה הנקיים דכבר בחזקת טהורה עומדת, בבדיקה כל דהיא סגי, דלא גרע מלא בדקה כלל דנטהרת על ידי בדיקה דהפסק ודסוף שבעה, **ובדלקמן** (סח): אמנם **בחידושי הרשב"א** כתב, דיש להחמיר אף בשבעה נקיים, ואף דבדיעבד אי לא עבדה בדיקה מטהרינן לה, מכל מקום כיון דהצריכה בדיקה אף בכל ימי ו' הנקיים, על כרחך היינו משום דחששו לכתחילה שמא תראה, אם כן הצריכה בדיקה שלמה, דמה הועילו בחצי בדיקה, ועוד, דאדרבה יש לומר דחורין וסדקים צריכים בדיקה יותר, מפני שהן מעמידים הדם, ועוד הוכיח דסתם לשון "בדיקה" בגמ' היינו בדיקת חורין וסדקים, דבלאו הכי קרינן ליה "קנוח", וכדבריו אלו כתבו **תוס' לקמן** (ו) **ד"ה כשבדקה**.

שכתבנו בביאור דברי **רש"י** בשם **המראה כהן**. **והחזון איש** (סימן צו סק"א) ביאר, דבאמת לפי זה הא דמטמאה מעת לעת אינו מטעם קנס שלא בדקה, אלא עיקר הטעם כדלעיל, דכיון דעלולה לראות החמירו, והא דלא החמירו כהלל, משום דבין כך לא משכחת לה להאי חומרא לטמאותה יותר מעונה אלא באשה שעברה ולא בדקה, דהרי חכמים תקנו שצריכה לבדוק בתחילת כל עונה, וכיון דלא שכיח לא ראו להחמיר לטמאותה יותר מעונה יתרה, ועיין באות הבאה.

כא) **גמ'**, **שם**. מיהו הקשה **החזון איש** (שם), אי טעמא דהצריכה לבדוק דוקא כדי לא לטמאותה למפרע, וכדמשמע מפירוש **רש"י ד"ה שחרית**, קשה, דהרי מצינו דתיקנו בדיקה אף לד' נשים דלא חששו שראתה למפרע, דהרי דינן דדיין שעתה. והכריח, דעיקר טעם הבדיקה משום דחששו שמא תראה בלא הרגשה ויאבד הדם ולא תדע כלל שנטמאה, והא דאמרין דתיקנו כדי לטהר טהרות של לילה ושל יום, אינו טעם הבדיקה, אלא דכוונת הגמ' דלאחר תקנה זו, תו ליכא חשש טומאה למפרע.

כב) **גמ'**, **עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי דוסא אלא שלא בשעת וסתה**. כתב **בהגהות חשק שלמה**, דלפי זה צריך לומר דלרבי דוסא אף שלא בשעת וסתה לא מטמא למפרע, ואף דמצינו דראתה שלא בזמנה, ומשום דחשיב כראיית אונס ועדיין הויא כמסולקת דמים, דרוב נשים לא משני ווסתייהו. וחכמים דפליגי עליה סברי, דכיון דאיכא נשי דמשני ווסתייהו, אמרינן שמא שינתה ווסתה, וכיון דעדיין לא התברר ששינתה ווסתה, לא חשבינן ליה לראייה בשעת ווסתה ומטמאה למפרע. עוד כתב, דדבר ברור הוא דכל הא דסברא הגמ' דרבי דוסא מטהר למפרע אפילו בראייה שלא בשעת ווסתה, היינו דוקא אם ראתה לפני זמן ווסתה, אבל אי לאחר ווסתה, ובשעת ווסתה לא בדקה פשוט דאף לדידיה צריכה לחוש שמא ראתה בשעת ווסתה.

דף ה ע"א

א) **גמ'**, **כיון דאיכא לאוקמיה לחומרא ולקולא לחומרא מוקמינן**. הקשה **הרש"ש**, אדרבה כיון דהא דמטמאין למפרע אינו אלא מדרבנן, הוי לן להקל. ונציין למה שכתב **הש"ך** (כללי ספק ספקא ס"ס יט), וכתב דלדבריו שם יתיישב שפיר]. מיהו כבר **בחידושי הריטב"א**, דיש להחמיר משום מעלה דטהרות, ולדבריו אתי שפיר.

ב) **תוס' ד"ה הא שאר נשים, בסוה"ד**, אלא משום דגזור בשעת וסתה אטו שלא בשעת וסתה. העיר **בהגהות הרד"ל**, דעדיפא הוי ליה למימר, דטעמא דמחמיר בכתם בשעת ווסתה, משום דיש לומר דהגיע שלא בשעת ווסתה, ולא משום דקיל מד' נשים. **והרש"ש** הקשה, דאכתי קשה אמאי לא נימא דכיון דרבי חנינא בן אנטיגנוס סבר כוותיה דרבי אליעזר, וכמבואר בברייתא דבסמוך, אין למנות ההיא דד' נשים בהנך דהלכתא כוותיה, ועל כרחך צריך לומר כדברי **גליון תוס' לקמן** (ט), דלא מנו אלא היכא דאיכא תנאים המוזכרים במשניות דסבירא ליה כוותיה דרבי אליעזר, ולא בברייתא, ולפי זה תתורץ נמי קושיית התוס'.

ג) **רש"י ד"ה אין חוששין לה, בסוה"ד**, משיגינן ימי הנעורים שהביאה ב' שערות או בת י"ב שנה ויום אחד ואע"פ שלא הביאה ב' שערות. וכתב **הרשב"א בתורת הבית** (שער הכתמים עמוד קעו): דאף דלא מבואר להדיא דאף בלא הביאה שערות חוששין, רש"י הכריח כן דמדנקטה הגמ' לשון "משהגיעו ימי הנעורים", דהיינו דחיישין בהגעת ימים לחודא, מיהו הביא דמדברי **התוספתא** (פ"א) נראה דדוקא בהביאה שערות מטמא כתמה. **ובהגהות חשק שלמה** כתב, דנראה דאף רש"י סבר דבעינן לתרוויהו, אלא דהוקשה לו דהכא תלינן ליה **בימי** הנעורים ובתוספתא תלי בשערות, הלכך כתב דבחד מהנך מהני, וכוונתו דבחד מהנך סימנים תלינן שהגיע אף השני. מיהו **בחידושי הריטב"א** כתב בהדיא, דבהגיע **זמנה** כתמה טמא, אף בלא

הדרגת היוזמי

מסכת נדה דף ה

ה' בסיון התשע"ב

(ח) גמ', אלא אי אמרת אידי ואידי לאחור תשמיש פשיטא וכו'. לכאורה יש להעיר מדברי התוס' לעיל (ד:) ד"ה כל אשה (השייך למתניי). דהא דהפסיק התנא ושנה המשמשת בעדים מיד לאחור דתני דאשה שיש לה ווסת דייה שעתה, היינו לאשמועינן דאפילו אשה שיש לה ווסת דייה שעתה, וכדמתרצינן הכא אהאי קושיא, אם כן למהו אמינא דלא נחתא להאי תרובא, תקשה קושית התוס' אמאי הפסיק התנא. (א.ל.).

(ט) גמ', השתא מעת לעת ממעטת מפקידה לפקידה מוביעיא. פירש רש"י ד"ה השתא, דאם ממעט חששא דמעט לעת דהוא זמן ארוך, כל שכן דימעט חששא דפקידה לפקידה שהוא זמן יותר קצר. אמנם התוס' ד"ה השתא ביארו, דהוקשה לגמ', אם אפילו אשה שפשעה ולא בדקה כל העונה כדינה, הקילו חכמים דיעיל לה בדיקה זו, כל שכן דהקילו לאשה שבדקה כדינה. וכתב המהר"ם, דלא ביארו כפשוטו וכרש"י, משום דהוקשה להם, דיש לומר דאף דלא חשו דראתה דם מזמן ארוך כל כך, מכל מקום עדיין היה מקום לומר דחששו דראתה בזמן קצר יותר. מיהו בחידושי הרמב"ן פירש כרש"י, והוסיף, דטעמא שיש להקל יותר שלא ראתה בזמן יותר קצר, משום דאין הספק אלא על זמן מועט, מה שאין כן בזמן יותר ארוך, דיש יותר זמן שבו מסתפקים אי ראתה דם. [ולחאי טעמא ליתא לקושית המהר"ם בביאור טעם התוס'].

דף ה ע"ב

(ז) תוס' ד"ה מסייע ליה לזעירי, תימה דמתניתין לא שמעינן לטמא אדם ובגדים. ותיירץ בחידושי הרמב"ן, דאי לא אתיא מתניתין לאשמועינן דמטמא כמשכב נדה, ליתני וכלי בידה, ועוד, דלא איצטריך לאשמועינן דמטמאה כלים, דהשתא אוכלים שאין בהם טהרה מטמאה, כלים דאית להו טהרה במקוה מבעיא. מיהו המהר"ם כתב, דיש לומר דתוס' סברי, דאף דאיכא למילף שתטמא אדם על ידי משכבה מהא דלא תני שאחזה בכלי, עדיין יש לומר דלא יטמא האדם שנטמא בגדים שעליו. אי נמי, כיון דיש לומר דאיצטריך לאשמועינן דהמטה לא נחשבת דבר שאין בו דעת לישראל, וכדלקמיה, יש לומר דאף הא דתני דהמטה מטמא אינו אלא לטמאות אוכלים ומשקים, ועיין רש"ש.

(יא) גמ', כשחברותיה נושאות אותה במטה. תוס' לעיל (ב.) ד"ה מעת לעת הוכיחו מכאן, דהא דמטמאין מעת לעת שבנדה היא אפילו ברשות הרבים, דהרי היא וחברותיה תלתא הוו, ואמרינן בניזיר (נז.). דכל מקום דאית ביה תלתא נחשב לרשות הרבים. ובחידושי הרמב"ן הביא, דיש שדחו דשאני הכא דנשים נינהו, ולענין סוטה כולוהו כחדא נינהו, משום דקיימא לן דאין איש מתיחד עם ב' נשים, ואם כן שייך לקנאות אשה שלא תסתר אף בצירוף אשה אחרת, וילפינן מיניה דאף בכהאי גוונא נקרא רשות היחיד ומטמאין ליה מספק. ודחה דאינו כלום [ועיין באות הבאה] ותיירץ, דכיון דהיא כעת טמאה ודאי אינה מן המנין, דהרי היא כגופו של שרץ, ולפי זה אם הוו ג' נושאות, אין המטה טמאה. ובחידושי הריטב"א דחה דבריו, חדא, דנושאות משמע אפילו ד' או ה' ולא דווקא ב'. ועוד, כיון דהספק הוא אם הדם אתי מקודם ועל אותו זמן לא היתה ודאי טמאה, אמאי לא תהוי מן המנין. ובחזון איש (סימן צח סק"ב) כתב, דהרמב"ן סבר, דכיון דסוף סוף היא המטמאה ודנים על הטהרות ולא על האשה, הרי היא כשרץ. ובחידושי המאירי כתב, דיש לומר עוד, דההיא דניזיר אינו אלא אם אחד מינייהו ליכא שייכות לטומאה, אבל הכא דכל הנושאות הוו בספק טומאה, אפילו הן מאה כולן כרשות היחיד חשיבי.

(יב) גמ', שם. [עיין באות הקודמת, ולכאורה יש לבאר כוונת הרמב"ן בדחייתו על פי מה שתירץ המנחת חינוך (מצודה שסה) קושית העולם, אהא דכתב הרמב"ם (פ"א מסוטה ה"ג), דמקנא האיש שלא תסתר אשתו עם שני

אנשים, דהיאך ילפינן דומיא דסוטה דדוקא ברשות היחיד מטמאין מספק, הרי נאסרת אפילו ברשות הרבים, דג' במקום אחד הוי כרשות הרבים. ותיירץ, דהא דאמרינן דסוטה הוי רשות היחיד, היינו משום דמקום ביאה נחשב לרשות היחיד, ואותו מקום הוא גורם הספק, ואם כן הוא הדין נמי ב' נשים. (א.ל.).

(יג) תוס' ד"ה כשחברותיה, ופריך אמאי והא אין בו דעת לישראל הוא דאמר כרבי יוחנן וכו'. כתב המהר"ם, דאף דבההיא דהתם, האדם תופס הסכין (שהוא המקבל טומאה) בידו, והמטמא שהוא המחט מונחת בבשר, ואינו דומה לדרכי יוחנן, דאיירי שהאדם תופס את הטומאה והדבר המקבל טומאה מונח על גבי קרקע, ודומה יותר לדועירי דהחברות נושאות המטה המקבלת טומאה מהנדה, מכל מקום סבירא ליה דכל שכן דרבי יוחנן יטמא נמי בהא, דיותר מקרי טומאה הבאה בידי אדם היכא דהאדם אוהו הדבר המקבל טומאה בידו, מהיכא דהאדם אוהו בטומאה.

(יד) תוס' ד"ה ספק טומאה, וא"ת מאי קמ"ל רבי יוחנן מתניתין היא וכו'. הקשה הגרע"א, אמאי נקטו קושייתם ארבי יוחנן דוקא, ולא הקשו ביותר על זעירי דמוקי דוקא כשחברותיה נושאות אותה. [אמנם בתוס' הרא"ש כאן הקשה קושיא זו אדועירי נמי]. עוד הקשה, דהא דתירצו דהתם איירי דהעיסה והמשקים בידי אדם, לא יתירץ לזעירי לתרועם השני בדבור הקודם, דכל הא דמחשיבים טומאה ביד האדם לדבר שיש בו דעת לישראל, אינו אלא אם אף האדם הנושא יטמא, דהא התם העיסה לא תטמא את האדם.

(טו) רש"י ד"ה היה מתעטף, והוא היה טמא ספק טימא טהרות בטלית וכו'. כתב בחידושי הריטב"א, דלפי זה לא מקשינן לרבי יוחנן אלא מהא דמטהרינן הטהרות כשבגדו טמא, ולא מהא דמטהרינן הטלית כשטומאה בצדו, דהא התם הספק בטלית שהוא אחו בידו, ושפיר הוי דבר שיש בו דעת לישראל. והקשה בתוס' הרא"ש, דלפי זה יש להקשות מאי קושיא לרבי יוחנן, דהא ודאי אין טעם הברייתא דמטהרינן משום דהוי דבר שאין בו דעת לישראל, דמכל מקום עדיין יקשה אמאי מטהרינן טלית שבידו דהוי דבר שיש בו דעת לישראל, ועל כרחך דאיירי ברשות הרבים. ולכן ביאר דהא דאמרינן דטהרות בצידו, היינו דאף טהרות בצידו, ומספקינן האם לאחר שנגע בטומאות נגע בטהרות. מיהו כבר תירצו להאי קושיא בתוס' ד"ה כשחברותיה, דהכא דהאדם נושא הטלית לא יטמא, עדיין נקרא דבר שאין בו דעת לישראל. [ולשיטתם ביארו בד"ה היה, כפירוש רש"י]

(טז) תוס' ד"ה היה מתעטף, בסוה"ד, וקמ"ל דלא הוי ספק ספקא שמא לא נגע הטלית בשרץ וכו'. כתב המהרש"א, דנראה דצריך לגרוס בדבריהם, "וקמ"ל דאפ"ה טמא ולא הוי ספק ספקא", ורצונם לומר דנקט בכהאי גוונא ששניהם לפניו ואינו יודע אם נגע לטומאה ואחר כך לטהרות משום דהוי ספק ספקא, ולרבותא נקטי לה, דקא משמע לן, דאפילו הכי טמא באי אפשר אלא אם כן נגע, ומשום דקרוב לודאי דנגע, דבלאו הכי לא מתבארים דבריהם, דהרי אף אי הוי ספק ספקא הא קיימא לן דכל ספקות וספקי ספקות שאתה יכול להרבות ברשות היחיד טמא וברשות הרבים טהור. וכבר כתב כן בתוס' הרא"ש, ועיין במהר"ם דתיירץ קושיא זו באופן אחר.

(יז) תוס' ד"ה ואם אי אפשר, בתוה"ד, דליכא למימר דארישא קאי דקאמר ספקו טהור וקאמר איהו אומרים לו שנה ואם נגע טמא דאם כן לא הוי פליגי רבנן עליה וכו'. וכן כתב בחידושי הרשב"א, וכתב דלפי זה דברי רש"י בד"ה אין שונין דכתב, דטעמא דרבנן דאין שונים משום שמא עכשיו נגע וקודם לכן לא נגע, דמשמע דבין ברישא בין בסיפא פליגי, לאו דווקא, אלא אין החשש אלא דשמא עכשיו לא נגע ובתחילה נגע, ובחידושי הריטב"א כתב, דיש לומר דאין כוונת רש"י אלא לבאר אמאי אין בהא דשונין ראייה, אבל אין הכי נמי דיוודו רבנן דנחוש להחמיר, ועיין עוד בערוך לנר.

(יח) תוס' ד"ה ומה כלי חרס, בתוה"ד, ועוד נימא פכין קטנים יוכיחו דטמאים

הדרק היומיומי

מסכת נדה דף ה - דף ו

ה' בסיון - ו' בסיון התשע"ב

חולין שנעשו על טהרת הקודש, מאי מקשינן, הא אף בימי רבי שייך שיאכילו חוליהן על טהרת הקודש. ובחידושי הרשב"א והריטב"א כתבו דיש לדחות דהכי פרכינן, כיון דרבי לאחר חורבן הבית הוה, ולא היה שם קודש, מסתברא דאף חולין שנעשו על טהרת הקודש לא הוה, דנהגו לאכול חולין על טהרת הקודש להיות מורגלים באכילת קודש. ומדברי רש"י ד"ה לא דקדש דכתב, דהא דמטמאה אוכלים ומשקים קודש היינו כגון שמן דמנחות ויין דנסכים, משמע כדברי תוס' והרמב"ן, דלדברי רב הונא אינה מטמאה אלא קודש בלבד. ועיין מה שכתבנו בעמוד ב' אות י, ויא.

ו) תוס' ד"ה מאי לאו, וא"ת אמאי לא פריך ממתניתין דמטמאה מעת לעת. כתב הערוך לנר, דלכאורה יש לתרץ, דהוכחת המקשה דהברייתא איירא נמי לתרומה, מדקתני בסופא דהאי ברייתא דאף ברואה כתם דינא הכי, וסבר, דברואה כתם אף לרב הונא מטמאה תרומה, וכיון דדומיא דהכי תני דינא דהרואה דם, על כרחך דהיינו אף לענין תרומה. והוכיח מכאן דתוס' סברי, דהא דקאמר רב הונא דאינה מטמאה למפרע אלא תרומה אינו דוקא בראתה דם, אלא אף ברואה כתם, ועיין אות הבאה.

ז) בא"ד, ואם תאמר ואמאי לא מייתי סיעתא מדתניא בפרק בא סימן דמטמאה עצמה וקדשים למפרע דמשמע קדשים ולא תרומה. הקשה המהר"ם, הא התם אתם קאי דמטמא למפרע עד שעת הכיבוס ולכך אינו מטמא אלא בקדשים, והכא בשמעתין קאי הראיה דמטמאה מעת לעת, ואימא לך דמטמאה אפילו תרומה. מיהו כבר כתבנו באות הקודמת בשם הערוך לנר, דלכאורה איפכא מסתברא, ויש לומר דאף לרב הונא דקאמר דאינו מטמא למפרע אלא קדשים אינו אלא ברואה דם, אבל ברואה כתם מודה דמטמאה אף תרומה, עיין שם שהכריח כן מדברי רש"י לקמן (נג): ד"ה מטמאה עצמה.

דף ו ע"ב

ח) גמ', והוינן בה מאי לאחר שנזכר וכו'. כתב בתוס' הרא"ש, דאף דהוה מצי למיפשט אפילו בלי ה"והוינן בה", מכל מקום הקדימו לה משום דמילתא דתמיהה היא, אם אין הלכה כרבי אליעזר, אמאי סמך עליו בשעת הדחק. ובחידוד הלכות רצה לבאר, דאקדימו לה משום דהוה אמינא דהוראת רבי היה לענין שלש נשים שנמצא כתם תחת אחת מהם, והורה כרבי אלעזר דאית ליה לקמן (ס), דכשעברו עליה ג' עונות תלינן ליה באחרת, וליכא קושיא כלל, על כן הוכיחו דאינו כן, מדסמך רבי בשעת הדחק איחיד במקום רבים, ולא הוה ליה להקל אלא בטומאת מעת לעת דקיל, וכדכתבו תוס' לקמן (ו). ד"ה הנח, ולא בטומאת כתמים דהווי איסורא דרבנן גמור. מיהו כתב, דדבריו נסתרים מדברי הרשב"א בשו"ת (סימן רנג) דהוכיח מסוגיין, דבכל מילי דרבנן סמכינן בשעת הדחק ובמקום הפסד מרובה איחיד נגד רבים, ועיין שם שהאריך ליישב באופן אחר.

ט) תוס' ד"ה בשעת הדחק, בתוה"ד, וי"ל דהאי בשעת הדחק היינו אדם שנגע במעת לעת שבנדה ועשה מעט טהרות לפני ראייתה וכו'. הקשה המהר"ם, אמאי הוצרכו לומר דאיירי שעשה מעט טהרות ולא כפשוטו שלא עשה שום טהרות, ועל פי הוראתו הלך הנוגע ועשה הרבה טהרות. ותירץ, דתוס' סברי דבכהאי גוונא לא היה מורה רבי להקל לכתחילה, כיון דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר, ואף שלא נזכר דרבים פליגי עליה.

י) גמ', כדעולא דאמר עולא חבריא מוכן בגלילא ה"נ בימי רבי. תמה בהגהות הרד"ל, אם כן מאי שעת הדחק איכא, כיון דבין כך לא היו אוכלים להני טהרות אלא שומרים אותם לכשיבנה בית המקדש. והרשב"ש כתב, דמוכרח שלא היו שומרים אותם אלא על טהרת הקודש, אבל לא היו מקדישין אותם לגמרי. והוסיף, דמוכח כן מהא דקיימא לן בבכורות (נג). דאסור להקדיש בזמן הזה שמא יבואו בו לידי תקלה. ועיין אות הבאה.

במת וטהורים במעת לעת שבנדה. ובחידושי הרמב"ן הביא בשם הגאונים, דהא דאמרינן בבבא קמא (כה): דפכינן קטנים דלא אתו לכלל מגע לא נטמאים, אינו אלא דטהורים ממדרס הזב, אבל טמאים בהיסט, דלא גרע היסט ממגע, ואין לך ניצול מטומאת מגע אם ראוי למגע, והכי נמי ראוי להיסט.

דף ו ע"א

א) תוס' ד"ה ואינה מונה, תימה פשיטא כיון דמקולקלת למנינה משעת כיבוס ואינה יודעת מתי ראתה אם כן לא תוכל לספור ז' ימים ולטבול אלא מיום מציאת הכתם. הקשה הערוך לנר, אמאי לא הקשה נמי אהא דתני דהיכא דראתה אינה מונה אלא משעה שראתה ולא ממעת לעת, דפשיטא הוא, ומה שתירצו לא יתרץ להאי קושיא. ותירץ, דיש לומר דהאי ברייתא אשמועינן דלא חשו דראתה מיום ליום להחמיר, ולומר דאם תראה ביום ז' לראייתה נחוש דכבר התחילה לראות ביום הקודם והתחילו ימי זיבה, ותצטרך לשמור יום כנגד יום, אלא, דלענין להבא לא מונים אלא משעת ראייתה ואפילו להקל, וטעמא משום דאינה אלא חומרא מטעם קנס, וכר' לעיל (ג).

ב) גמ', ואי ממתניתא הוה אמינא או אדם או בגדים. הקשה בחידוד הלכות, אמאי לא משני דאי ממתניתין הוה אמינא דלא מטמאה לא אדם ולא כלים אלא אוכלים ומשקין, ואשמועינן רבה דמעת לעת שבנדה מטמאה אפילו כלים. ותירץ, דבלאו הכי לא הוי לברייתא למתני דמטמאה "משכבה ומושבה", אלא דמטמאה "כלים".

ג) גליון תוס' ד"ה ואי ממתניתא, הקשה השר היכי מצי למימר או אדם או בגדים וכו'. ותירץ בתוס' הרא"ש בשם רבינו מאיר, דסלקא דעתך אמינא דהא דקאמר כמגעה היינו דהוי אב הטומאה כמגע עצמה ולא ראשון, אבל לא דנחמיר עליה דלהוי לגמרי כמגע עצמה שיטמא האדם אף בגדים שעליו. ובחידוד הלכות תירץ, דהוה אמינא דהא דקאמר בברייתא דמשכבה ומושבה כמגע עצמה, היינו כמגע דמעת לעת שבנדה, ומגע מעת לעת שבנדה מטמא אדם או כלים, והשתא קא משמע לן רבא מקל וחומר דיותר חמור משכבה ממגעה. וכעין דבריו כתב בחכמת בצלאל, והוסיף, דלפי זה אף המקשה דלעיל (ה): דהקשה ארבא ודייק מהאי ברייתא "מאי לאו כמגעה שלא מטמא לא אדם ולא כלים", לרבנותא קאמר הכי, והוא הדין דהוה מצי למימר "מאי לאו דמשכבה כמגעה דלא יטמא אלא אדם גרידא, ולא לטמאות כלים שעליו".

ד) גמ', אמר רב הונא מעת לעת שבנדה לקדש אבל לא לתרומה. הקשה הערוך לנר, אמאי לא נקט רב הונא אלא מעת לעת, הרי לשיטתו מפקידה לפקידה נמי אינה מטמאה אלא לקודש, וכן מוכח מדמקשינן עליה בסמוך מדאמר רבי יהודה, דהצריכו בדיקה לאשה בשעת גמר אכילת תרומה כדי לתקן שיריים שבפניה.

ה) תוס' ד"ה אבל, וא"ת ליתני ליה במעלות אחרונות דאמרינן התם וכו'. ובתוס' חגיגה (כא): ד"ה בתרייתא תירצו בשם ריב"א, דכיון דרב הונא לאו דווקא קודש קאמר אלא אפילו חולין שנעשו על טהרת הקודש, וכדמוכח בסמוך, לא שייך למתני גבי מעלות אחרונות דהתם, דאין דינם לטמאות אלא קדש גמור, והא דהקשו דלתניה גבי "חמש מעלות" היינו מעלות הראשונות דגזרו בהם בין בקודש בין בחולין שנעשו על טהרת הקודש. ודחו דבריו וכתבו, דאף דאיתא לקמן (עמוד ב) בהדיא דמעת לעת שבנדה מטמאה אף חולין שנעשו על טהרת הקודש, אינו אלא למסקנא דמטמאה אף תרומה, אבל להוה אמינא דלא מטמאה תרומה ודאי דלא מטמאה אף חולין שנעשו על טהרת קודש, וכן כתב בחידושי הרמב"ן כאן, והוכיח כן מדמקשינן בסמוך "וקודש בימי רבי מי הויא", ואי מטמאה מעת לעת אפילו

הדרק היוזמי

מסכת נדה דף ו - דף ז

ו' בסיון - ז' בסיון התשע"ב

ג) תוס' ד"ה וכולן, בסוה"ד, ובפרק פסולי המוקדשין גבי מומי בכור קאמר דהתרתם על פי ג' בני הכנסת והתם אפילו ג' הדיוטות כשרים. כתב הערוך לנר דיש לומר, ד"בני הכנסת" הוא כנוי ל"חברים", ואתי לאפוקי מעם הארץ, ועל כן הכא נקראו כן אוכלי חוליהן בטהרה, והתם קרי להו הכי לומר דאף דלא בעי ג' תלמידי חכמים, מכל מקום עמי הארץ אינם יכולים להתיר, דאפילו לעדות פסולים.

ד) תוס' ד"ה ומקפת, בתוה"ד, וי"ל דהתם מיירי כשיש הרבה מעיסה טהורה וכו'. ביאר המהר"ם כוונתם, דכיון שיכול להפריש בשביל העיסה הטהורה לחוד, ואינו רוצה לפטור על ידה אלא את העיסה הטמאה, וכל מה שמקיף אינו אלא לענין שיפטר אף הטמאה, אף דבעי מן המוקף, יכול להפריש ממקום הרחוק, ועדיף טפי כדי שלא יבוא לטמאות החלה בשעת קריאת שם, מה שאין כן אי איירי דאין שעור אלא על ידי צרוף הטהורה והטמאה, לא יוכל להפריש אלא מאותו חלק שמוקף לשניהם ממש.

ה) בא"ד, ואע"ג דאמרין בפ"ק דביצה תרומת חוצה לארץ אוכל והולך ואח"כ מפריש אע"ג דאין מוקף למנה שאכל כבר היינו בעיסה שנילושה יחד. מיהו בחידושי הריטב"א חילק בין דין מוקף הנאמר בחלה מה שאין כן בחלה בתרומה, דבתרומה סגי שיהיה בבית במקום המשתמר, מה שאין כן בחלה דכתיב ביה "ראשית עריסותיכם", ולא חשיב ראשית עריסה אלא כשהכל בעיסה אחת. ומדברי הרמב"ם (פ"ה מבכורים הי"ג) דכתב דבעינן להפריש חלה מן המוקף מפני שנקראת תרומה מבואר כדברי התוס', דדין תרומה וחלה שווים.

ו) תוס' ד"ה והאי טבול יום, בתוה"ד, וי"ל דטבול יום קיל טפי דאין צריך רק הערב שמש. ובר"ש (פ"ד מטבול יום מ"א) כתב, דאין חילוק בין טבול יום לכל שני לטומאה, ולענין להטמאות משני, קיל חולין הטבולין לתרומה מחולין שנעשו על טהרת תרומה. וכתב בקהלות יעקב (טהרות סימן סד), דסבירא ליה, דהא דאמרין בסוגיין דחמירי חולין הטבולין לתרומה מחולין שנעשו על טהרת תרומה, אינו אלא משום דהדין להחמיר בחולין שנעשו על טהרת תרומה אינו מחמת חומרא דאותן חולין, אלא כדי להתרגל לאכול תרומה בטהרה, מה שאין כן חומרא דמחמירינן בחולין הטבולים לתרומה, ומשום הכי יש לחלק בין טומאה דשני, להנך טומאות המבוארים בסוגיין, דבטומאת שני כיון דאינו מטמא החולין כלל לא שייך לגזור מחמת התרומה דאית ביה, ודוקא בחולין דנעשו על טהרת תרומה החמירו שמא יבוא לאכול תרומה שנטמאה בשני, ולא דמי להנך טומאות דעל הצד דטימאו, מטמאו נמי חולין, אלא דלא החמירו בהני ספקות לענין חולין, ויש לומר דלא החמירו נמי לענין חולין הנעשו על טהרת תרומה, ולא חששו שמא יבוא להקל בתרומה, דהרי אף בתרומה גמורה אינו אלא ספק, ודוקא בחולין הטבולים לתרומה יש להחמיר מחמת תרומה דאית ביה.

ז) מתני', רבי אליעזר אומר ארבע נשים דיין שעתן. כתב ר"ע מברטנורא, דטעמא משום דאינן רגילות לראות דם. וביאר במשנה אחרונה, דכוונתו, דאף שהיה מקום לחוש אף בהני אחרי שראו דיילמא ראו מקודם, מכל מקום כיון דהך חששא דרבנן, במילתא דלא שכיחא לא גזרו. עוד כתב, דיש לומר דהא דהחמירו שתטמא למפרע ולא העמידה אחזקתה אינו אלא משום דעלולה לראות, וכדאיתא לעיל (ב:), אבל הני דאינם עלולים לראות אוקמינהו אחזקתייהו.

דף ז ע"ב

ח) מתני', מעוברת משיודע עוברת. בשו"ת הגרע"א (ח"א סימן צט) הוכיח מדמסקינן לקמן (ט), דאשה שראתה לפני שהוכר עוברת אינה צריכה לחוש לעונת וסתה שיחול לאחר שהוכר עוברת, דאין הטעם דקודם שהוכר עוברת אינה יודעת דמעוברת, ולא שייך לדון אותה כמעוברת, אלא משום דבשעת

יא) גמ', שם. עיין באות הקודמת מה שהבאנו בשם הרש"ש, וכדבריו דהוכיח מההיא דבכורות דלא היו החברים מקדישים את טהרותיהם, כבר כתב התוס' רי"ד בחגיגה (כה.). וכן הביאו הכא בחידושי הריטב"א והרשב"א בשם ר"ח, ולפי זה דחו למה שהוכיח הרמב"ן מסוגיין, דלהאי לישנא לא מטמאינן לרב הונא במעת לעת שבנדה אפילו חולין שנעשו על טהרת הקודש, [ועיין מה שכתבנו לעיל עמוד א אות ה]. והקשה בשיח יצחק בחגיגה (כה.), דלדבריהם דלא הוה הני טהרות קדושים, מאי מקשינן התם היכי הביאום לירושלים, הרי יכלו לאוכלם במקומם. ותירץ, דסברה הגמ', דמדחיו אוכלים חוליהן בטהרה, על כרחך דעדיין היו נוהגים להביא שמנים ונסכים לצורך המקדש. ועיין לקמן אות יג.

יב) גמ', מאי תרומה תרומת לחמי תודה (וכו') דאפרשינהו בלישיהו. הקשה הברכת הזבח במנחות (עו:), מהא דאמרין התם, דרב הונא דסבר (שם) דדוקא מנחת מאפה דכתיב בה "חלת" אם אפאה חלה אחת יצא ולא שאר מנחות, פליג אדרב טובי דאמר דאף לחמי תודה שאפאם חלה אחת כשרות, אם כן היכי מתרצינן הכא דרב הונא יעמיד ההיא עובדא דשפחתו של רבן גמליאל כדרב טובי, ועיין שם מה שתירץ. ובחכמת בצלאל כתב, דלדברי תוס' בגיטין (יא:), ד"ה יתיב (ועוד) דתרי רב הונא הוה אתי שפיר טפי.

יג) גמ', אלא אי אמרת אידי ואידי דקודש למה לי למהדר ולשלייה. הקשה המהרש"א, אמאי לא נימא דהא דהדר ושייליה היינו בחולין שנעשו על טהרת הקודש. והוכיח מהכא דלרב הונא לא מטמאה חולין שנעשה על טהרת הקודש, וכדברי הרמב"ן [הובאו לעיל אות יא], מיהו כבר הקשה כן בתוס' הרא"ש בשם הר"ש, ועיין שם מה שתירץ בשם רבינו מאיר.

יד) גמ', לישנא אחרנא אמרי לה אמר רב הונא מעת לעת שבנדה מטמאה בין לקודש ובין לתרומה. וכן פסק הרמב"ם (פ"ג ממשכב ומושב ה"ט). וכתב הכסף משנה דהא דפסק לחומרא, אף דהוי מילי דרבנן, משום דאלישנא קמא פרכינן פירכי טובא ושני ליה בשנויא דחיקי, ועוד דסתמא דגמ' לקמן (ז.) כההיא לישנא.

טו) תוס' ד"ה נולד, בתוה"ד, והפסד כהן נמי ליכא שיפריש עליה ממקום אחר. ביאר המהר"ם, דהא דכתבו תוס' דלא יהיה הפסד כהן משום דיפריש ממקום אחר, אינו אלא להוה אמינא דביאור מתניתין הוא, דהיכא דנטמאה קודם שגלגלה בספק טומאה המטמא דוקא קדש, מותר לה לטמאותה בידיים, אבל למאי דאסיקו דבהאי גוונא אסור לטמאותה בידיים, הא דליכא הפסד כהן היכא דנטמאת קודם אינו אלא משום דבין כך נטמאה, ולא מחייבינן להפריש בכהאי גוונא ממקום אחר, וכמבואר בריש דבריהם.

דף ז ע"א

א) תוס' ד"ה שלא תאמר, בתוה"ד, ונראה לפרש כי ההיא דתניא בתוספתא דטהרות ב' שבילין אחד טמא ואחד טהור והלך באחד מהם ועשה טהרות והלך בשני ועשה טהרות. הקשה המהרש"א, בשלמא טהרות שעשה לאחר שנכנס בראשון אינם טמאים אלא מספק, [ומשום דאין לטהרם מטעם ספק טומאה ברשות הרבים, כיון דהלך אף בשביל השני ועשה שם טהרות, אי אפשר לטהר חד מהנך, דאיזה מהן נטהר], אלא טהרות שעשה לאחר שהלך בשני אמאי לא יטמאו בודאי, הא עכשיו ממה נפשך טמא. ותירץ, דצריך לומר דאיירי כגון דהוה ושנה וטבל אחר שהלך בשביל הראשון, וכההיא מתני' דטהרות (פ"ה מ"ג).

ב) בא"ד, שם. עוד העיר המהרש"א, דבתוספתא הנמצאת בידנו גרסינן "והלך חבירו ועשה טהרות", דהיינו כפירוש רש"י. מיהו בתוס' הרא"ש גריס נמי כן בדברי התוספתא, ומכל מקום ביאר כתוס', וכתב דאיירי ששני הטהרות שעשו קיימות בפנינו, והוי דומיא דאחד שהלך בשניהם ועשה טהרות לאחר מכן.

הדרק היוזמי

מסכת נדה דף ז - דף ח

ז' בסיון - ח' בסיון התשע"ב

הלכתא, לא ילפינן מינה הלכתא.

טו) תוס' ד"ה משום דקילי, אבל תוך כלי פוסל אוכלין דתרומה משום דהוי מ"ח דבר. הקשה **המהרש"א**, מאי אולמיה הך ד"ח דברים האמורים בפ"ק דשבת, מההיא דכלים שנטמאו במשקין דגזרו נמי ליטמא משום משקין דזב וזבה, נימא דהתם נמי לא גזרו אלא במשקין דעלולים לקבל טומאה. וביאר **בחכמת בצלאל**, דאין כוונתו דנימא דאף בגזרות ד"ח דבר לא יטמא אלא משקין, דבהדיא תנן **בזבים** (פ"ה מ"ב) דמטמא אפילו חולין, ומייתי ליה **בשבת** (ג):, אלא כוונתו להקשות, מה נתוסף טעם בהא דהווי מ"ח דבר, כיון דסברא דרבי אליעזר שייך אפילו בהו. ואיהו תירץ, דאין כוונת התוס' לומר דהוא טעמא דמילתא, דלדידהו נמי טעמא דמילתא דככתב **רש"י ד"ה משום דקילי**, דמדאחמירו לטמאות כל הכלי היכא דנטמא תוכו, החמירו נמי דיטמא אף אוכלין, אלא כוונתם להביא ראיה דתוכו פוסל אוכלי תרומה, והראיה משום שהוא מ"ח דבר הפוסל את התרומה, וכן כתב **הרש"ש**.

דף ח ע"א

א) גמ', דתנן רבי אליעזר אומר אף הרודה ונותן לסל הסל מצרפן לחלה ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אליעזר. הקשה **בחכמת בצלאל**, הא **בפסחים** (מח.), אמר רבי אלעזר דלא תקרא האשה שם חלה עד שתאפה, ואמר רבי התם דהלכתא כוותיה, וביאר שם **הרא"ש** (סימן ו), דטעמא דרבי אלעזר משום דסבר כרבי אליעזר דהסל מצרפן לחלה, ואם כן היאך מוכיחין מיניה דלא קאמר הלכתא כוותיה אלא בהנך דטהרות, דילמא שאני התם דקאי רבי כותיה, וכתב דכשהביאו קושיא זו לפני הנודע ביהודה, נשאר בצריך עיון.

ב) רש"י ד"ה הסל מצרפן, כשרודן מן התנור. כתב **במרומי שדה**, דמשמע מדבריו דאין הסל מצרף לחלה אלא בשעת הרדייה מן התנור. והעיר, דמלשון שאר הפוסקים לא משמע כן.

ג) גמ', משום דקאי רבי אלעזר כותיה. הקשה **בחכמת בצלאל**, אי הכי אמאי מני בהדיא דד' דהלכתא כוותיה, היא דאחורי כלים, הא ביארה הגמ' דטעמא דרבי אליעזר דסבירא ליה דאחורי כלים לא מטמאים אלא משקין, אינו אלא משום דלא ילפינן קל וחומר מדין דאורייתא לדין דרבנן, הא מצינו דאף רבנן סבירא להו הכי **בידים** (פ"ג מ"ב). ותירץ, דיש לומר דחכמים דהתם רבי אליעזר. ועוד, דהתם לא אמרינן הי כללא אלא לענין במה מצינו, ולא דמיא לרבי אליעזר לגמרי.

ד) תוס' ד"ה ועל היין בן מ' יום, פרש"י דקודם לכן הוי יין מגיתו אע"ג דאמרינן בהמוכר פירות יין מגתו אם הביא כשר בן מ' יום לכתחילה נמי יביא. וכתבו **הערוך לנר והחכמת בצלאל**, דלפי זה הא דכתב **רש"י** דמקמי הכי פסול דהוי ליה יין מגתו, אין כוונתו דפסול אפילו בדיעבד, אלא לכתחילה קאמר, ועיין באות הבאה.

ה) בא"ד, שם. עיין באות הקודמת, וכשיטתו הכא דאין לפני מ' יום פסול, משום דהוי יין מגיתו, פירש **רש"י במנחות** (פו): ד"ה **מתוק**, דכתב דהא דאמרינן התם דאין מתוק פסול, היינו יין שעברו עליו פחות ממ' יום. ו**בתוס'** (שם) ד"ה **מתוק**, הקשו על דבריו, דהרי יין מגיתו קיימא לן **בבבא בתרא** (צז.), דאם הביא כשר, והתם אמרינן דאין מתוק פסול. וכתב **החכמת בצלאל**, דלדברי **רש"י** בסוגיין יש ליישב, דהא דאמרינן התם דפסול, אינו אלא לכתחילה. אבל **התוס' הרא"ש** בסוגיין כתב, דאין מתוק דהתם היינו עד ג' ימים, ובהאי שעורא אין לך מתוק ממנו, ויין מגיתו דקיימא לן דכשר בדיעבד, היינו בין ג' לארבעים יום.

ו) גמ', וכן א"ר אלעזר הלכה כר"א בד'. הקשה **הערוך לנר**, מה שייך לשון "וכן", המורה דאף הוא סבר כרב יהודה אמר שמואל, הא מסקינן דפליגי, דרבי אלעזר סבר דאין הלכה כרבי אליעזר אלא בד' בכולהו סידרי, ורב

הכרת העובר אבריה כבדין עליה, ודוקא אז מסתלקים דמיה, דאי נימא דאף לפני שהוכר עובריה הויה מסולקת דמיה, אם כן בגונא דמצינו דראתה ויצא מחזקתה, אמאי לא נימא דיש לחוש דרואה אף בעיבורה, ועל כרחך דמקודם שהוכר עובריה אינה מסולקת דמיה. וכן כתב **הסדרי טהרה** (סימן קצג סק"ז), ודחה דעת **השבות יעקב**, דכתב בטעם דמתניתין דתיכף משתתעבר דיה שעתה, אלא שקודם שהוכר העובר אין ידוע עיבורה.

ט) מתני', רבי יוסי אומר מעוברת ומניקה שעברו עליהן שלש עונות. פירש **רש"י ד"ה מעוברת**, דרבי יוסי פליג אדרבי אליעזר ותנא קמא דאמר ללעיל מעוברת דיה שעתה משיודע העובר, והקשה **בתוס' יו"ט**, הא אף לתנא קמא דאין שעתן לאחר ג' חודשים, שהוא שיעור הכרת העובר, ובמאי פליגי. ותירץ, דלרבי יוסי צריכה דוקא תשעים יום שהוא שיעור ג' עונות, ולחכמים סגי בג' חודשים, דהווי לפחות יום אחד פחות, דאי אפשר לאחד מהם דלא יהיה חסר. ועוד, דהיכא דהוכר עובריה לפני ג' חודשים, לרבי יוסי אכתי מטמאה למפרע, ולרבנן דיה שעתה. ובמשנה **אחרונה** תמה, אמאי לא קאמר בפשטות, דנפקא מינה היכא דראתה כל ג' חודשים הראשונים, דלרבי יוסי אכתי טמא למפרע, מה שאין כן לחכמים.

י) גמ', תניא אמר לו רבי אליעזר לרבי יהושע אתה לא שמעת אלא אחת ואני שמעתי ארבע. **הערוך לנר** הוכיח מכאן, דהא דקתני במתניתין אבל הלכה כרבי אליעזר, אינו מדברי רבי יהושע וכפשוטו, דהא הכא משמע דבימי רבי אליעזר טען לו רבי יהושע דלא שמע אלא אחת, ומכל מקום קתני דכל ימי רבי אליעזר היו מורים כרבי אליעזר, ואי הויה לו מיד, אמאי לא עבדו כרבי אליעזר, וכן כתב **באליהו רבה במתני' מיהו מדברי גליון תוס' לקמן** (ח.). מבואר דלא כדבריהם, אלא דרבי יהושע אמר זאת, וכן כתב **במלאכת שלמה**.

יא) גמ', ומשום כבודו דר"א לא מצינן מחינן בהו. כתב **בחידושי הריטב"א**, דהיינו אי יעבדו כוותיה במילי דרבנן, אבל במילי דאורייתא, אין חכמה ואין תבונה כנגד ד'.

יב) תוס' ד"ה שמותי הוא, בתוה"ד, ופירש ר"ת ורשב"ם דשמותי הוא היינו דהוה מתלמידי שמאי. כתב **בחידושי החתם סופר**, דאף **רבשבת** (קל): פירש כן **רש"י** עצמו, הכא לא פירש כן, משום דסבר דהא דקראוהו שמותי על שם שהיה מתלמידי שמאי אינו אלא משום דלא אמר דבר שלא שמע מרבו, וכדאיתא **בסוכה** (כו:), והכא בודאי אין דבריו משמיה דשמאי, דהרי לשמאי כל הנשים דאין שעתן, ואיהו קאמר דדוקא ד' נשים דאין שעתן. ועיין ענף **בערוך לנר**.

יג) תוס' ד"ה רבי אליעזר, מכאן משמע אשה שספרה ז' נקיים וכו'. הקשה **הערוך לנר**, מה שייך לשון "מכאן משמע", הא היינו דברי רבי אליעזר, ואמרינן דהלכה כוותיה. ותירץ, דאכתי היה מקום לומר דדברי רבי אליעזר אינם אלא לטהר טהרות, אבל לא לבעלה. וב**חכמת בצלאל** תירץ, דכוונת תוס' לומר, דמכאן משמע דאינו אלא בדיעבד, וכדאסיק לכתחילה צריכה לבדוק כל יום, וכדברי **הראב"ד בבעל הנפש** (שער הבדיקה והספירה), ודלא כרז"ה דפליג, וסבר דאף לכתחילה יכולה לבדוק בראשון ושביעי.

יד) גמ', אלא הא קמ"ל שאין למדין הלכה מפי תלמוד. הקשה **המהרש"א**, הא תנינא לה **בבבא בתרא** (קל:). ותירץ, דודאי שמואל לא אתי לאשמעינן האי כללא, אלא כונת התרצן, דכיון דקיימא לן דאין למדין הלכה מפי תלמוד, איצטריך לאשמעינן בכולהו דהלכתא כוותיה דרבי אליעזר בהני, והא דקאמר דקא משמע לן דלא למדין הלכה מפי תלמוד, אינו אלא לאפוקי מדעת המקשן, דבודאי לא ידע להאי כללא, ו**בערוך לנר** כתב, דקושיא מעיקרא ליתא, דאין הביאור בברייתא דהתם אלא, דאין למדים מפי דברי הרב שאמר לתלמידיו מסתבר טעמא דפלוני, וכדפירש **הרשב"ם** (שם) ד"ה **אין למדין**, ושמואל קא משמע לן, דאף היכא דקתני בהדיא במתניתין כמאן

ולהכי פירש, דכונת רבי זירא בהאי תרוצא לתרץ כאידך תרוצא, ולומר דמודו רבנן בשרף אילן שאין עושה פירות, ולא קאמר דמודו רבנן בקטף הפירות אלא לבאר אמאי איכא למימר דמודו לרבי אליעזר באילן שאין עושה פירות. ובחידושי הריטב"א כתב אהאי פירושא, דאין לשון הגמ' משמע כן.

(יא) גמ', א"ר יוחנן מאן חכמים ר"א דאמר קטפו זו פריו. כתב בחידושי הריטב"א, דאפילו לרבי יוחנן יש לומר דהלכה דכל עץ שאינו עושה פירות, קטפא אסור, ואפך דלדידיה רבנן פליגי אף אהאי קיטפא, מכל מקום סתם לן תנא דשביעית כרבי אליעזר, וקיימא לן כרב יהודה אמר שמואל, דבשאר סדרים איכא דהלכתא כרבי אליעזר, ודלא כרבי אלעזר.

(יב) גמ', ואיבעית אימא כי פליגי רבנן עליה דר"א באילן העושה פירות אבל באילן שאינו עושה פירות מודו דקטפו זהו פריו דתנן ר"ש אומר אין לקטף שביעית וחכמים אומרים יש לקטף שביעית. כתב בשו"ת הרשב"א (ח"ה סימן לה), דאף דמחלוקת רבי שמעון ורבנן אינה אלא סיפא דהך מתניתין דאוקי רבי פדת כרבי אליעזר, ואהאי דייקנן לעיל דעל כרחך רבי אליעזר היא. צריך לומר, דכוונת הגמ' אינה אלא לבאר אמאי על כרחך לא קשה לרבי זירא דהעמיד הך מתניתין ככולי עלמא, ולא כדמשמע בפשטות, דכונת הגמ' להוכיח מהאי מתניתין דאפשר להעמידה כרבנן.

(יג) גמ', בתולת אדם כל זמן שלא נבעלה נפקא מינה לכ"ג א"נ לכתובתה מאתיים וכו'. כתב הערוך לנר, דיש לומר דדקדוק לכתוב שני נפקא מינות בכל חדא מהנך ג' בתולות, משום דרצה התנא למינקט נפקא מינה לענין איסורא ולענין ממונא, ועיין שם דביאר עוד באופן אחר.

(יד) גמ', נפקא מינה לנחל איתן. הקשה המהר"ץ חיות, דלכאורה מוכח מהא כרש"י בסוטה (מו.) ד"ה נחל, דנחל איתן היינו קרקע קשה שלא נעבדה, ודלא כרמב"ם (פ"ט מהלכות רוצח ה"ב) דנחל איתן היינו מקום ששוטף מים בחזקה. מיהו כבר העיר בחידושי הרמב"ן, דהאי ברייתא כרבי ישעיה בסוטה (מט.), ודלא כרבי יוחנן התם, ולפי זה לא קשה מידי, דהרמב"ם פסק כרבי יוחנן. [עוד עיין בערוך לנר, דהעיר דמכל מקום יש לתמוה אמאי השמיט הרמב"ם האי דינא דבתולת קרקע, הא אמרינן דנפקא מינה למקח וממכר].

יהודה אמר שמואל אמר דבסדר טהרות אין הלכה כוותיה אלא בד'.
(ז) גמ', ואם איתא לימא ליה כי אמר אבא הלכה כר"א בד' בסדר טהרות. כתב המהרש"א, דצריך לומר דשמעו בהדיא מרבי אלעזר דהא דאמר הלכה כרבי אליעזר היינו בכולהו סדרי, דאי לאו הכי, מנלן לרבי זירא ורבי פדת דרבי אלעזר פליג אדשמואל, ולא נימא דכי היכי דהא דקאמר שמואל היינו בסדר טהרות, הכי נמי איהו.

דף ח ע"ב

(ח) בתוס' ד"ה מפני (הנדפס בעמוד א והשייך לכאן), הקשה הר"ר יעקב מאורלינ"ש ונכלליה מכלל דהכי פריך בברכות (כט.) ואסיקנא בקשיא. ותירץ בחידושי הרשב"א, דהתם קושיא בעלמא קאמר, ולא למדחי ההיא מימרא בהכי, וכדמצינו בכמה דוכתי דהוי מצי למימר ולטעמך ולא אמרו. ובחידושי הריטב"א תירץ, דבמוצאי יום הכפורים שהוא מעונה ואין דעתו מיושבת עליו מפני התענית, אתי לאטרודי, ומשום הכי לא רצו לסמוך שיכלול הבדלה בהבינו, ומה שהקשו היינו בשאר מוצאי שבת ויום טוב.

(ט) בסוה"ד, במוצאי יוה"כ מפני טורח התענית וכו'. כביאורם, דהא דלחכמים מתפלל אדם במוצאי יום הכיפורים מעין שבע היינו מפני טורח התענית, ביאר רש"י ביומא (פז:): ד"ה מתפלל שבע, אבל התוס' (שם) ד"ה מתפלל ביארו הטעם בשם הרשב"ם, דכיון דעדיין הוא בתענית חשיב כיום הכיפורים, ודין תפילתו כשאר יום טוב דאין מתפללים אלא שבע, אלא דכיון דכבר פנה יום מתפלל מעין שמונה עשרה. ובתוס' ישנים (שם) כתבו דטעמא דמלתא, דהקילו עליה חכמים משום שצריך להכין צרכי סעודה של מוצאי יום כיפור שהוא יום טוב.

(י) גמ', אפילו תימא רבנן ע"כ לא פליגי רבנן עליה דר"א אלא בקטפא דגוזא אבל בקטפא דפירא מודו ליה. כתבו התוס' לעיל (עמוד א) ד"ה קטף, דלהאי תרוצא צריך לומר דיש לקטף פירי, ודלא כמו שביאר רש"י (שם) ד"ה קטף, דאין הקטף עושה פירות. ותמה בחידושי הרשב"א, דבהדיא אמרינן באידך תרוצא, דהא דנחלקו רבנן ורבי אליעזר היינו דוקא בשרף אילן העושה פירות, אבל איכא למימר דמודו כולי עלמא בשרף אילן שאינו עושה פירות כגון שרף הקטף, ואם כן תקשי היכי נימא דלהאי תרוצא קטף עביד פירות.

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דף היוממי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היוממי ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 10:30 - 9:30
בבית הכנסת 'שע"י קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...

יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסדו"ח בפט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060 shbrma@gmail.com

http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124